CENTRUM SZKOLENIA POLICJI
W LEGIONOWIE

Zakład Doradztwa Dydaktycznego
i Psychologii
Zakład Służby Prewencyjnej

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE NR 192

Krzysztof Rosłaniec, Krzysztof Franckiewicz

NOWE UPRAWNIENIA POLICJI. WYBÓR PRZEPISÓW

Kontrola osobista, przeglądanie zawartości bagaży
i sprawdzenie ładunku oraz sprawdzenie prewencyjne

LEGIONOWO 2020

CENTRUM SZKOLENIA POLICJI
W LEGIONOWIE

Zakład Doradztwa Dydaktycznego i Psychologii
Zakład Służby Prewencyjnej

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE NR 192

Krzysztof Rosłaniec, Krzysztof Franckiewicz

NOWE UPRAWNIENIA POLICJI. WYBÓR PRZEPISÓW

Kontrola osobista, przeglądanie zawartości bagaży
i sprawdzenie ładunku oraz sprawdzenie prewencyjne

LEGIONOWO 2020

ISBN 978-83-62455-98-0

Korekta, skład i druk:
Wydział Wydawnictw i Poligrafii
Centrum Szkolenia Policji w Legionowie

Nakład 81 egz.

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA 5

1. WYROK TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO Z DNIA 14 GRUDNIA 2017 R. SYGN. AKT K 17/14 (WYCIĄG) 7

2. CHARAKTERYSTYKA UPRAWNIEŃ POLICYJNYCH 35

2.1. Kontrola osobista 35

2.2. Przeglądanie zawartości bagaży lub sprawdzanie ładunków w portach, na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego 39

2.3. Sprawdzenie prewencyjne (art. 15 ust. 1 pkt 9 ustawy o Policji) i wydawanie osobom poleceń określonego zachowania się 41

3. ZAŁĄCZNIKI 45

BIBLIOGRAFIA 57

PRZEDMOWA

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił ustawę z dnia 14 grudnia 2018 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw[1] (o Straży Granicznej, o ochronie granicy państwowej, Kodeks postępowania karnego, o strażach gminnych, o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego, o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, o Służbie Więziennej, o cudzoziemcach, o Służbie Ochrony Państwa oraz o Straży Marszałkowskiej), realizując wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 grudnia 2017 r. sygn. akt K 17/142[2].

Najważniejszym zarzutem, jaki podniósł Trybunał Konstytucyjny w swoim wyroku, było to, iż ustawa, dając prawo uprawnionym podmiotom do realizacji czynności zbliżonych do przeszukania (np. kontroli osobistej, sprawdzenia prewencyjnego), nie definiuje samych pojęć tych czynności, nie określa ich granic, jak również nie przewiduje możliwości sądowej kontroli zgodności z prawem ich wykonywania.

Główną intencją tej publikacji jest przybliżenie i usystematyzowanie nowych uregulowań prawnych w przedmiotowym zakresie oraz wskazanie najważniejszych kierunków zmian w sposobie podejmowania i przeprowadzania tych jakże ważnych i powszechnych czynności służbowych.

[1] Dz. U. poz. 2399, z późn. zm.
[2] Dz. U. poz. 2405.

1. WYROK TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO Z DNIA 14 GRUDNIA 2017 R.

Sygn. akt K 17/14*
(WYCIĄG)
W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Michał Warciński – przewodniczący
Zbigniew Jędrzejewski
Justyn Piskorski
Małgorzata Pyziak-Szafnicka – sprawozdawca
Andrzej Zielonacki,

po rozpoznaniu w trybie art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072), na posiedzeniu niejawnym w dniu 14 grudnia 2017 r., wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich o zbadanie zgodności:
(...)

4. a) art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, ze zm.) z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3, a także z art. 50 Konstytucji,
b) art. 15 ust. 7 ustawy o Policji z art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 i art. 78 Konstytucji,
(...)

17. a) § 16 ust. 1 pkt 2, ust. 2-5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie sposobu postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (Dz. U. Nr 141, poz. 1186) z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji,
b) § 17 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie sposobu postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów z art. 50 Konstytucji,
(...)

* Sentencja została ogłoszona dnia 22 grudnia 2017 r. w Dz. U. poz. 2405.

o r z e k a:

I

(...)
3. Art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2017 r. poz. 2067) w zakresie, w jakim uprawnia policjantów do dokonywania kontroli osobistej, nie określając granic tej kontroli, jest niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.
4. Art. 15 ust. 7 ustawy o Policji w zakresie, w jakim nie przewiduje sądowej kontroli zgodności z prawem dokonywania kontroli osobistej, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.
(...)

II

1. Przepisy wymienione w części I w punktach 1–16, w zakresach tam wskazanych, tracą moc obowiązującą z upływem 18 (osiemnastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.
(...)

Ponadto p o s t a n a w i a:

na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2, 3 i 4 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072) umorzyć postępowanie w pozostałym zakresie. Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. Pismem z 29 sierpnia 2014 r. Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej: Rzecznik, RPO, wnioskodawca) zwrócił się z wnioskiem o zbadanie zgodności z Konstytucją szeregu przepisów rangi ustawowej i wykonawczej dotyczących przeszukania osób, dokonywania kontroli osobistej, przeszukania pojazdów oraz przeglądania bagażu i ładunku przez m.in.: funkcjonariuszy Policji, (...)

2. Zarzuty wnioskodawcy skupiają się wokół trzech zagadnień.

2.1. Po pierwsze, w ocenie wnioskodawcy, niezgodne z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji są:
– art. 219 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.; dalej: k.p.k. lub kodeks postępowania karnego),
(...)
– art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, ze zm.; dalej: ustawa o Policji),
(...)
Wspólną cechą powołanych przepisów jest to, że posługując się pojęciami „przeszukanie osoby" lub „kontrola osobista", nie definiują ich, przez co nie można ustalić w sposób precyzyjny, o jakie czynności faktycznie chodzi (np. czy przeszukanie osoby w rozumieniu k.p.k. obejmuje tylko oględziny

powierzchni ciała połączone z obowiązkiem rozebrania się do naga, czy też może objąć dalsze drastyczne działania kontrolne). Według wnioskodawcy, zaskarżone przepisy nie ustanawiają ustawowej granicy ingerencji władzy publicznej w sferę prawa do prywatności, nietykalności i wolności osobistej. Tymczasem do ich ograniczenia, jak przypomniał Rzecznik, konieczne jest nie tylko spełnienie wymagań, o których mowa w art. 31 ust. 3 Konstytucji, lecz także pełne poszanowanie nietykalności osobistej. W konsekwencji materia kontroli osobistej powinna w sposób precyzyjny i kompletny zostać uregulowana na poziomie ustawy i określać – oprócz zakresu pojęć „kontrola osobista" i „przeszukanie osoby" – także sposób przeprowadzenia kontroli (przeszukania).
Rzecznik krytycznie ocenił aktualny stan prawny, w którym ustawodawca, przyznawszy funkcjonariuszom poszczególnych służb uprawnienie do dokonywania przeszukania osób (kontroli osobistej), nie określił wszystkich podstawowych elementów uzasadniających to ograniczenie nietykalności osobistej i prawa do prywatności, a w konsekwencji pozostawił wyznaczenie rzeczywistych konturów korzystania przez jednostki z konstytucyjnych wolności i praw organom władzy wykonawczej.
W uzasadnieniu wniosku RPO zwrócił uwagę, że zarzut skierowany przeciwko art. 219 § 2 k.p.k. nie jest bez znaczenia dla – odsyłających do norm postępowania – przepisów art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy o Policji,
(...)
Tłumaczy to, zdaniem wnioskodawcy, dlaczego kontroli konstytucyjności należy poddać przede wszystkim art. 219 § 2 k.p.k.

2.2. Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł ponadto o kontrolę konstytucyjności:
– § 16 ust. 1 pkt 2 i ust. 2-5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie sposobu postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (Dz. U. Nr 141, poz. 1186; dalej: rozporządzenie ws. uprawnień policjantów),
(...)
W odniesieniu do powołanych przepisów rozporządzeń, wnioskodawca przypomniał pogląd Trybunału Konstytucyjnego wyrażony w wyroku z 29 października 2013 r. (sygn. U 7/12, OTK ZU nr 7/A/2013, poz. 102), że w aktach wykonawczych, pod warunkiem wyraźnego upoważnienia ustawodawcy, można określić jedynie kwestie porządkowe związane z przebiegiem kontroli osobistej (przeszukania osoby). W ocenie Rzecznika, wszystkie zakwestionowane przepisy, choć różnią się co do treści, bezpośrednio odnoszą się do zasad i trybu dokonywania kontroli osobistej. Przedmiotem tych regulacji są tak istotne z punktu widzenia prawa do prywatności i godności człowieka kwestie, jak np. przesłanki udziału osób trzecich jako świadków lub współuczestników kontroli, płeć funkcjonariusza przeprowadzającego kontrolę czy miejsce jej dokonywania. To zaś nie pozwala stwierdzić, że regulacje te mają jedynie porządkowy (techniczny) walor. W konsekwencji, wbrew Konstytucji, zakwestionowane przepisy przejęły materię ustawową i determinują granice ingerencji władzy publicznej w sferę prywatności i wolności osobistej oraz nietykalności osobistej.

2.3. Po drugie, RPO wniósł o przeprowadzenie analizy zgodności z art. 50 Konstytucji grupy przepisów wyposażających poszczególne organy w uprawnienia do sprawdzania bagaży lub ładunków znajdujących się w pomieszczeniach lub pojazdach. Według Rzecznika, występujące we wskazanych poniżej przepisach pojęcia „sprawdzanie ładunku w środkach transportu", „kontroli środków transportu", czy „przeglądanie zawartości bagaży" mieszczą się w konstytucyjnym pojęciu „przeszukania pomieszczenia lub pojazdu" zawartym w art. 50 Konstytucji. Jak zaznaczył, „aby można było sprawdzić zawartość bagażu znajdującego się w pomieszczeniu lub w pojeździe (...) konieczne jest naruszenie miru domowego".
Argumentacja wnioskodawcy przedstawia się podobnie jak w wypadku pierwszego zarzutu. Przepisom rangi ustawowej, tj.:
– art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji,

(...)
Rzecznik zarzucił niedostateczne uregulowanie sposobu ingerencji w konstytucyjnie chronione prawa jednostki. W jego przekonaniu, nie odpowiada standardowi wynikającemu z art. 50 Konstytucji regulacja, w której ustawodawca poprzestał na przyznaniu poszczególnym służbom uprawnienia do dokonania przeszukania, nie precyzując sposobu, w jakim ma ono przebiegać.
Jeśli chodzi o przepisy wykonawcze, tj.:
– § 17 rozporządzenia ws. uprawnień policjantów,
(...)
ich niezgodność z art. 50 Konstytucji RPO uzasadnił stwierdzeniem, że regulują one sposób przeszukania, a więc materię, która powinna zostać ujęta w ustawie. (...)

2.4. Trzecia grupa zarzutów Rzecznika dotyczy niezapewnienia przez prawodawcę jakichkolwiek adekwatnych środków zaskarżenia czynności podejmowanych przez służby uprawnione do ingerowania w konstytucyjne prawa i wolności wynikające z art. 41 ust. 1, art. 47 i art. 50 Konstytucji.
(...)
Jeśli chodzi o Policję (...) – na sposób prowadzenia czynności przysługuje zażalenie do prokuratora (art. 15 ust. 7 ustawy o Policji, (...)
Zdaniem wnioskodawcy, wskazane przepisy nie ustanawiają wystarczających gwarancji kontroli legalności działania organów władzy publicznej i nie umożliwiają odpowiedniej weryfikacji przesłanek podejmowanych przez nie działań. (...) O niezgodności z art. 78 Konstytucji przepisów, które umożliwiają wniesienie zażalenia do prokuratora, miałby świadczyć wąsko ujęty przedmiot tego środka zaskarżenia, wyłączający z zakresu weryfikacji kwestię zasadności i legalności podjęcia czynności. Zażalenie realizowane w takim kształcie nie stanowi, według Rzecznika Praw Obywatelskich, skutecznego narzędzia ochrony konstytucyjnych wolności i praw, gdyż nie pozwala na sprawdzenie, czy ingerencja w konstytucyjne wolności i prawa miała dostateczne oparcie w obowiązującym prawie i czy była niezbędna z punktu widzenia standardu określonego w art. 31 ust. 3 Konstytucji.
Powołane w tej części wniosku przepisy RPO skonfrontował także z konstytucyjnym prawem do sądu (art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji) i stwierdził, że w zakresie objętym wnioskiem nastąpiło zamknięcie drogi sądowej dochodzenia ochrony praw i wolności określonych w art. 41 ust. 1, art. 47 i art. 50 Konstytucji. Ustawodawca albo nie przewidział żadnego środka zaskarżenia (w tym kierowanego do sądu), albo jedynym środkiem zaskarżenia uczynił zażalenie do prokuratora. Pozbawił w ten sposób dostępu do sądu osoby, których prawa i wolności konstytucyjne stały się przedmiotem ingerencji organów władzy publicznej.

2.5. W podsumowaniu RPO podkreślił, że kwestię niezgodności z Konstytucją przepisów regulujących kontrolę osobistą oraz przeszukiwanie pojazdów sygnalizował Ministrowi Spraw Wewnętrznych w wystąpieniu z 20 listopada 2012 r. (RPO-716816-II- 12/ST). Nie doprowadziło to jednak do podjęcia prac nad zmianą przepisów.
Na wypadek uwzględnienia wniosku, Rzecznik wniósł o orzeczenie przez Trybunał, że zakwestionowane przepisy utracą moc obowiązującą po upływie dwunastu miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku. Intencją wniosku Rzecznika nie jest bowiem pozbawienie poszczególnych służb możliwości dokonywania kontroli osobistej oraz przeszukania pomieszczeń i pojazdów, lecz chodzi mu o doprowadzenie to tego, aby te czynności miały oparcie w prawie spełniającym standardy konstytucyjne i zawierającym proceduralne gwarancje ochrony praw jednostki.
(...)

6. Pismem z 2 czerwca 2015 r. stanowisko w sprawie zajął Prezes Rady Ministrów, wnosząc o uznanie, że:
1) § 17 rozporządzenia ws. uprawnień policjantów,
(...)
– nie są niezgodne z art. 50 Konstytucji.
W ocenie Prezesa Rady Ministrów, za niezgodne z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji uznane mogą zostać:
1) § 16 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia ws. uprawnień policjantów,
(...)
Wątpliwości co do zgodności z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, Prezes Rady Ministrów wyraził ponadto wobec:
1) § 16 ust. 2-5 rozporządzenia ws. uprawnień policjantów,
(...)

6.1. Argumentacja Prezesa Rady Ministrów dotycząca funkcji i zakresu zastosowania art. 50 Konstytucji oraz nieadekwatności tej normy do oceny przepisów rozporządzeń ws. uprawnień policjantów, (...) pokrywa się z zaprezentowanym wyżej stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych.
Jeśli chodzi o granicę kompetencji policjantów do przeglądania zawartości bagaży w portach i na dworcach (mającej swe źródło w art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji), Prezes Rady Ministrów podkreślił, że to uprawnienie należy odróżnić od prawa do przeglądania zawartości bagaży w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego. Innymi słowy – uprawnienie do przeglądania zawartości bagaży i sprawdzania ładunku w portach i na dworcach nie implikuje prawa do przeglądania zawartości bagażu w pojazdach, nawet jeśli znajdują się one na terenie portu, dworca lub w innym miejscu publicznym. Odnosząc się do zakresu drugiego z wymienionych uprawnień, Prezes Rady Ministrów przyjął, że – wbrew szerokiemu sformułowaniu – art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji nie dotyczy wszelkich środków transportu, ale jedynie środków transportu zbiorowego (tj. np. statków powietrznych, wodnych, pociągów, autobusów, tramwajów itp.).
(...)

6.2. Uwzględniając zarzut wnioskodawcy, Prezes Rady Ministrów stwierdził, że § 16 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia ws. uprawnień policjantów (...) są niezgodne z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji przez to, że – ustanawiając m.in. zakaz odsłaniania zakrytych części ciała osoby kontrolowanej – odnoszą się do przedmiotu i zakresu (granic) kontroli osobistej. Uchybiają w ten sposób zasadzie ustawowej formy wprowadzania ograniczeń w zakresie korzystania z wolności osobistej oraz zachowania tej formy podczas ingerencji w prawo do prywatności. Na marginesie Prezes Rady Ministrów podniósł, że treść (...) przepisów rozporządzeń w istocie stanowi zbędne powtórzenie normy prawnej wynikającej z językowej wykładni art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji (...)

6.2.1. Tożsamy pogląd o niezgodności z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Prezes Rady Ministrów wyraził wobec: § 16 ust. 2 rozporządzenia ws. uprawnień policjantów (...) określających wymagania odnośnie do płci funkcjonariusza przeprowadzającego kontrolę oraz miejsca dokonywania tej czynności, § 16 ust. 3 rozporządzenia ws. uprawnień policjantów (...) odnoszących się do sytuacji, gdy kontrola osobista musi być przeprowadzona niezwłocznie oraz § 16 ust. 4 i 5 rozporządzenia ws. uprawnień policjantów (...) dotyczących uprawnienia do przybrania osoby trzeciej obecnej podczas kontroli osobistej – uznając je wszystkie za element zasad, w konstytucyjnym rozumieniu tego pojęcia, ograniczenia wolności osobistej. Uregulowana w tych przepisach materia nie ma, zdaniem Prezesa Rady Ministrów, „technicznego i porządkowego znaczenia, lecz wiąże się ściśle m.in. ze sferą chronionego

na mocy art. 47 Konstytucji prawa do prywatności", a co za tym idzie powinna znaleźć swoje miejsce w regulacji ustawowej.
(...)

6.3. Prezes Rady Ministrów zwrócił się do Trybunału o rozważenie odroczenia terminu utraty mocy obowiązującej zaskarżonych przepisów w wypadku ewentualnego stwierdzenia ich niezgodności z postanowieniami Konstytucji na maksymalny okres. Uwzględnienie zarzutów wnioskodawcy wiązałoby się z koniecznością zmiany (uzupełnienia) przepisów rangi ustawowej, a ze względu na zakres przedmiotowy wniosku RPO – zmiana ta musiałaby mieć charakter kompleksowy. Odroczenie terminu utraty mocy obowiązującej o 12 miesięcy umożliwiłoby podjęcie i przeprowadzenie niezbędnych prac legislacyjnych.
Prezes Rady Ministrów zwrócił przy tym uwagę, że uchylenie wskazanych przepisów rozporządzeń mogłoby, paradoksalnie, do czasu uregulowania w ustawach trybu i zasad kontroli osobistej, przeglądania zawartości bagażu i sprawdzania ładunków i pomieszczeń doprowadzić do sytuacji niekorzystnej dla osób poddawanych kontroli. Formalnie stan taki mógłby się utrzymywać, jak stwierdził Prezes Rady Ministrów, „do czasu wniesienia i rozpatrzenia odrębnego wniosku do TK, odwołującego się do niekompletności regulacji ustawowych w zakresie trybu i zasad przeprowadzania analizowanych czynności".

7. W piśmie z 19 października 2015 r. stanowisko w sprawie zajął Prokurator Generalny.
(...)

7.1.1. Jeśli chodzi o: art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji (...) tj. te przepisy, które wprowadziły do systemu prawnego pojęcie kontroli osobistej, Prokurator Generalny stwierdził, że nie spełniają one konstytucyjnego wymogu „zupełnego i precyzyjnego określenia na poziomie ustawy wszystkich podstawowych elementów ograniczenia wolności osobistej, nietykalności osobistej oraz prywatności jednostki", pozwalając władzy wykonawczej decydować, „w jakim zakresie jednostka będzie mogła korzystać z wymienionych, konstytucyjnie gwarantowanych, wolności i praw".

7.1.2. Za niezgodne z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Prokurator uznał ponadto § 16 ust. 1 pkt 2 i ust. 2–5 rozporządzenia ws. uprawnień policjantów (...).
Zdaniem Prokuratora Generalnego, przepisy te – wbrew konstytucyjnemu standardowi – nie mają jedynie charakteru technicznego (porządkowego), lecz bezpośrednio normują materię zastrzeżoną dla ustawy. Przedmiotem ich regulacji są m.in. wypadki, w których dokonuje się kontroli osobistej oraz sposób i zasady jej przeprowadzania. (...)

7.2.1. W odniesieniu do art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji (...) Prokurator Generalny stwierdził, że przepisy te, choć wyposażyły poszczególne służby w uprawnienie do dokonywania przeszukania (kontroli, rewizji, sprawdzenia, tj. inaczej nazwanych, lecz merytorycznie równoważnych czynności), nie określiły sposobu ingerencji w prawa jednostki, o których mowa w art. 50 Konstytucji.

7.2.2. Prokurator Generalny zwrócił ponadto uwagę, że zasadniczy ciężar regulacji dotyczącej sposobu i zasad przeprowadzenia przeszukania (przeglądania zawartości bagaży, sprawdzania ładunku) został przesunięty do aktów prawnych rangi podstawowej. Doszło w ten sposób do niezgodnego z Konstytucją „zawłaszczenia" materii ustawowej przez prawodawcę delegowanego. (...)
W rezultacie za niezgodne z art. 50 Konstytucji Prokurator Generalny uznał: § 17 ust. 1–3 rozporządzenia ws. uprawnień policjantów (...) – nakładające na funkcjonariuszy obowiązek udokumentowania przepro-

wadzonej czynności w formie protokołu – Prokurator Generalny stwierdził, że wnioskodawca nie wskazał przekonujących argumentów za stwierdzeniem niekonstytucyjności tych przepisów. W konsekwencji stwierdził, że nie są one niezgodne z art. 50 Konstytucji.
(...)

7.3.1. Prokurator Generalny opowiedział się także za stwierdzeniem niezgodności z art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 i z art. 78 Konstytucji: art. 15 ust. 7 ustawy o Policji (...). O takim stanowisku Prokuratora Generalnego zdecydował zbyt wąski zakres zażalenia, które w myśl powołanych przepisów zainteresowani mogą złożyć do prokuratora. Ograniczenie zakresu przedmiotowego zażalenia jedynie do kwestii sposobu przeprowadzania określonych czynności (oraz, w ustawie o strażach gminnych, ich zastosowania), a co za tym idzie uniemożliwienie wniesienia zażalenia w kwestii legalności i zasadności przeprowadzenia kontroli osobistej, przeglądania zawartości bagażu etc. „dyskwalifikuje zaskarżone przez Rzecznika Praw

Obywatelskich regulacje w kontekście powołanych przez niego wzorców kontroli konstytucyjnej".
8. Pismem z 22 czerwca 2017 r. stanowisko w sprawie zajął Marszałek Sejmu. Wniósł o stwierdzenie, że:
(...)
art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji (...) – są niezgodne z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;
(...)
– art. 15 ust. 7 ustawy o Policji w zakresie, w jakim dotyczy czynności, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5 tej ustawy (...) – są zgodne z art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 i art. 78 Konstytucji
(...)

8.2. W ramach drugiej grupy (art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji) zaskarżonych przepisów, w piśmie procesowym Sejmu wyodrębniono te, które przewidują pozaprocesowe formy ingerencji w nietykalność osobistą i prywatność jednostki, a przez to mają naruszać art. 41 ust. 1, art. 47 i art. 50 Konstytucji.
Zdaniem Marszałka Sejmu nie ulega wątpliwości, że wymienione w drugiej grupie kwestionowanych przepisów uprawnienia służb ingerują w prawa i wolności konstytucyjne. Trudno jednak wyobrazić sobie przeprowadzenie kontroli osobistej bez naruszenia nietykalności cielesnej czy też ograniczenia wolności osobistej. Realnej kontroli można bowiem poddać osobę, która przynajmniej w minimalnym zakresie wykonuje polecenia organu kontrolującego i się im podporządkowuje. Analogiczna sytuacja występuje w zakresie uprawnień związanych z kontrolą bagaży, ładunków i środków transportu. Bez znaczenia pozostaje przy tym nominalne określenie danej czynności. Niezależnie od tego, czy ustawodawca wspomina o „przeglądaniu zawartości bagaży", „sprawdzaniu ładunku", „sprawdzaniu pomieszczenia" czy też „sprawdzaniu środków transportu", przewiduje w ten sposób ingerencję w prawo do prywatności, polegającą na powzięciu wiedzy dotyczącej obiektów pozostających w dyspozycji jednostki.
Ustawodawca przyznał poszczególnym służbom określone uprawnienia i zdefiniował zadania, podczas wykonywania których dopuszczalna jest realizacja tych uprawnień, oraz cel bezpośredniego podjęcia czynności. Przede wszystkim określił zadania służb, podczas wykonywania których może wchodzić w grę dokonanie kontroli osobistej lub przejrzenie (sprawdzenie) zawartości ładunków i bagaży. Najpopularniejszą techniką legislacyjną jest w tym wypadku odesłanie do tych jednostek redakcyjnych poszczególnych ustaw, w których wymieniono zadania nałożone na daną formację. Metoda ta została zastosowana w ustawach o: Policji (...)
Zaskarżone przepisy precyzują cel, dla realizacji którego dopuszczalna jest ingerencja w prawa jednostki. Chodzi tu przede wszystkim o poczynienie ustaleń w zakresie popełnienia czynów zabronionych (określanych przez ustawy jako czyny zabronione pod groźbą kary, przestępstwa, przestępstwa

skarbowe, wykroczenia) oraz m.in. posiadania przedmiotów niebezpiecznych dla zdrowia i życia ludzkiego przez osobę nietrzeźwą doprowadzaną do domu (...)
Marszałek przyznał, że kwestionowane przepisy nie definiują zakresu pojęciowego instytucji kontroli osobistej. Ustawodawca nie określił, jakie czynności obejmuje kontrola osobista, a tym samym nie wyznaczył granic, do których mogą posunąć się służby ingerując w sferę wolności i nietykalności osobistej oraz prywatności jednostki. W przeciwieństwie do procesowego przeszukania, kontrola osobista może być dokonana na podstawie dużo ogólniejszych przesłanek, jest bowiem uprawnieniem służącym nie odnalezieniu określonego przedmiotu, ale realizacji zadań nałożonych na służby w razie uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego. Zakładając racjonalność ustawodawcy nie sposób uznać przy tym, by kontrola osobista oraz przeszukanie osoby pokrywały się zakresowo, jednak na podstawie samych zaskarżonych ustaw nie można zrekonstruować zakresu owego ograniczenia, co – w ocenie Sejmu – uchybia standardom konstytucyjnym.
(...)

II

Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: otpTK) stanowi, że Trybunał Konstytucyjny rozpoznaje wniosek na rozprawie albo posiedzeniu niejawnym (z wyjątkiem spraw rozpoznawanych w pełnym składzie; art. 91 i art. 92 ust. 4).
(...)

III

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Ustalenia wstępne.

1.1. Podstawa kontroli konstytucyjnej.
Przystępując do rozpoznania sprawy, należy wskazać, że 3 stycznia 2017 r. zaczęły obowiązywać nowe przepisy dotyczące postępowania przed Trybunałem, zawarte w ustawie z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: otpTK).
Postępowanie w niniejszej sprawie zostało wszczęte wnioskiem RPO z 29 sierpnia 2014 r., tj. przed wejściem w życie otpTK. Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074; dalej: u.p.w.), do postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym, wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie otpTK, stosuje się przepisy tej ustawy. W myśl art. 9 ust. 2 u.p.w., czynności procesowe dokonane w postępowaniach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie otpTK pozostają w mocy.
W rezultacie procedowanie w niniejszej sprawie odbywa się na podstawie otpTK.

1.2. Zakres kontroli konstytucyjnej.
(...)
Moc obowiązującą utraciło także rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie sposobu postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (Dz. U. Nr 141, poz. 1186; dalej: rozporządzenie ws. uprawnień policjantów). Do jego derogacji, a w konsekwencji uchylenia zakwestionowanych przez RPO § 16 ust. 1 pkt 2 i ust. 2-5 oraz § 17 tego rozporządzenia doszło 9 października

2015 r. na podstawie art. 12 ustawy z dnia 26 czerwca 2014 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1199).
(...)
Utrata mocy obowiązującej wyklucza możliwość rozpoznania zarzutów skierowanych przeciwko (...) § 17 rozporządzenia ws. uprawnień policjantów (...) i uzasadnia umorzenie postępowania w tym zakresie na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 4 otpTK.
(...)

1.3. Problem konstytucyjny.
Przedmiotem obszernego wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich są trzy grupy zagadnień, których zakres wyznaczają powołane wzorce kontroli konstytucyjnej. Dokonując rekapitulacji przedmiotu zaskarżenia oraz uzasadnienia zarzutów, TK stwierdził, że wątpliwości wnioskodawcy budzi:
1) zgodność z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji:
a) przepisów rangi ustawowej, w których użyto pojęć „przeszukanie osoby" i „kontrola osobista", nie definiując ich i nie wskazując czynności składających się na przeszukanie osoby i kontrolę osobistą, a w związku z tym nie określając granic ingerencji organów władzy publicznej w sferę prawa do prywatności, nietykalności i wolności osobistej,
b) przepisów wykonawczych, w których – wbrew wymogowi wyłącznej i pełnej regulacji ustawowej ograniczania wolności i praw konstytucyjnych – ujęto zasady i tryb dokonywania kontroli osobistej i przeszukania osoby;
2) zgodność z art. 50 Konstytucji:
a) przepisów ustaw, w których upoważniono funkcjonariuszy określonych służb do sprawdzania ładunku w portach i na dworcach oraz w środkach transportu, kontroli środków transportu i przeglądania zawartości bagaży, nie określając sposobu takiego przeszukania,
b) przepisów rozporządzeń, w których określono sposób przeprowadzania czynności polegających na przeglądaniu zawartości bagaży, sprawdzaniu ładunku i kontroli środków transportu;
3) zgodność z art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 i art. 78 Konstytucji przepisów dotyczących środków zaskarżenia przysługujących jednostce na wypadek ingerencji przez organy władzy publicznej w jej konstytucyjne wolności i prawa wynikające z art. 41 ust. 1, art. 47 i art. 50 Konstytucji (...), natomiast w odniesieniu do ustaw o: Policji (...) kwestionowany jest wąski – ograniczony do kontroli sposobu przeprowadzenia czynności (...) – zakres środka zaskarżenia w postaci zażalenia do prokuratora i niedopuszczalność poddania rozstrzygnięcia prokuratora kontroli sądowej.

1.4. Standard konstytucyjny.
W każdej z wymienionych części wniosek RPO nawiązuje do kolizji wolności człowieka z wymaganiami ochrony bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego. Bliższa prezentacja dotychczasowego stanowiska TK w kwestii rozwiązania kolizji tych wartości konstytucyjnych zostanie przeprowadzona odrębnie w odniesieniu do każdego z zarzutów sformułowanych przez wnioskodawcę (por. pkt 3.2, 5.2. i 6.2. tej części uzasadnienia). Na tym etapie analizy chodzi tylko o przypomnienie podstawowych założeń standardu konstytucyjnego wypracowanego przez Trybunał.
Podlegająca możliwie szerokiej ochronie prawnej wolność człowieka czerpie swe źródło z jego przyrodzonej i niezbywalnej godności (art. 30 Konstytucji). Konstytucyjna ochrona wolności człowieka i pochodnych względem niej nietykalności osobistej oraz prawa do decydowania o życiu prywatnym i osobistym wiąże się przede wszystkim ze sferą jego prywatności. Jak zauważył Trybunał w wyroku z 30 lipca 2014 r., sygn. K 23/11, OTK ZU nr 7/A/2014, poz. 80, „ustrojodawca statuuje prywatność jednostki, nie jako nadane konstytucyjnie prawo podmiotowe, ale jako wolność konstytucyjnie chronioną ze wszystkimi wynikającymi z tego konsekwencjami. Przede wszystkim oznacza to swobodę działania jednostek

w ramach wolności, aż do granic ustanowionych w ustawie. Dopiero jednoznaczna regulacja ustawowa może nakładać ograniczenia w zakresie podejmowania określonych zachowań mieszczących się w ramach konkretnej wolności. Niedopuszczalne jest domniemywanie kompetencji władz publicznych w zakresie ingerencji w wolność jednostki. (...) Standard ten odnosi się do wszystkich konstytucyjnych wolności człowieka".
Ograniczenie konstytucyjnych wolności i praw, przybierające w niniejszej sprawie postać przeszukania osoby, kontroli osobistej czy szeroko pojętej kontroli środków transportu, ładunków i bagaży musi być precyzyjnie unormowane w ustawie. Spełnione muszą zostać warunki ustawowej formy ograniczenia i odpowiedniej określoności regulacji. Nie chodzi wyłącznie o umieszczenie danego przepisu w akcie normatywnym rangi co najmniej ustawy, lecz także o zupełność i możliwie daleko posuniętą precyzję unormowania, które zapewnia przewidywalność zachowania się przedstawicieli władzy publicznej wobec jednostek. „Optymalizacja" regulacji ustawowej powinna w rezultacie pozwolić jednostce na jednoznaczne ustalenie, kto, w jakich okolicznościach, na jakiej podstawie i w jakim zakresie, jest uprawniony naruszać jej nietykalność osobistą. Dodatkowym elementem przeciwdziałającym arbitralności władzy i dowolnemu wyznaczaniu granic wolności osobistej jest powierzenie władzy sądowniczej kompetencji w zakresie oceny legalności podejmowanych czynności. Założenia te wyznaczyły kierunek dalszych rozważań Trybunału.
Jednocześnie jednak nie budzi wątpliwości, że kontrola osobista, przeszukanie pojazdów i pomieszczeń czy przeglądanie zawartości bagaży są konieczne w demokratycznym państwie prawa dla ochrony bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego, jak również ochrony wolności i praw innych osób. Stosowanie wskazanych środków ingerencji w prywatność jednostek wydaje się wręcz nieodzowne dla zwalczania wypadków naruszenia prawa i zapobiegania im, nie wyłączając przestępczości zorganizowanej, międzynarodowej i szczególnie niebezpiecznych w dobie globalizacji aktów terrorystycznych.
Zagrożeń tych nie sposób ignorować, dlatego demokratyczne państwo prawne obowiązane jest wyposażyć służby policyjne w odpowiednie uprawnienia. Ewentualne zaniechanie w tej dziedzinie mogłoby zostać uznane za niewywiązanie się państwa z jego konstytucyjnego zadania strzeżenia niepodległości i nienaruszalności terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także zapewnienia bezpieczeństwa obywateli (art. 5 Konstytucji) tudzież naruszać zasadę sprawności działania instytucji publicznych (cz. III pkt 1.7 uzasadnienia wyroku TK o sygn. K 23/11; por. D. Szumiło-Kulczycka, *Kontrola osobista, przeglądanie zawartości bagaży, przeszukanie,* Państwo i Prawo Nr 3/2012, s. 37 i 44).

1.5. Standard zawarty w aktach międzynarodowych i regulacja w wybranych obcych porządkach prawnych.

1.5.1. Ze względu na doniosłość rozważanych zagadnień, Trybunał uznał za celowe ująć je w szerszym kontekście i przedstawić standard wynikający z aktów międzynarodowych, a także rozwiązania prawne przyjęte w wybranych państwach europejskich dotyczące przeszukania osoby, kontroli osobistej, przeglądania bagaży i sprawdzania ładunków oraz sądowej kontroli nad tymi działaniami organów władzy publicznej. Wzrost zagrożenia terroryzmem i konieczność zapobiegania związanym z nim niebezpieczeństwom niewątpliwie zmusiła władze państwowe do podejmowania środków ostrożności, które ingerują w sferę prywatności. Na uwagę zasługuje nie tylko zakres dopuszczalnej ingerencji, ale także ukształtowanie sądowej kontroli działań podejmowanych przez wyspecjalizowane służby.

1.5.2. W celu przybliżenia międzynarodowego standardu ochrony wolności, życia prywatnego i mieszkania, TK zwraca uwagę na art. 12 zdanie pierwsze Powszechnej deklaracji praw człowieka z 10 grudnia 1948 r., w myśl którego nie wolno ingerować samowolnie w czyjekolwiek życie prywatne, rodzinne, domowe ani w jego korespondencję, ani też uwłaczać jego honorowi lub dobremu imieniu. Regulacja ta

była fundamentem późniejszych aktów prawnych odnoszących się do ochrony miru domowego. Zgodnie z art. 17 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167), nikt nie może być narażony na samowolną lub bezprawną ingerencję w jego życie prywatne, rodzinne, dom czy korespondencję ani też na bezprawne zamachy na jego cześć i dobre imię. Według art. 8 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.; dalej: Konwencja) każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.
Oceniając konstytucyjność instytucji przeszukania nie można pominąć oceny dokonywanej przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPC) na podstawie Konwencji. Skutki stosowania tej instytucji można rozpatrywać co najmniej na płaszczyźnie art. 5 Konwencji (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) oraz art. 8 Konwencji (prawo do prywatności). W odniesieniu do pierwszego ze wskazanych przepisów Konwencji, ustalenie czy nastąpiło pozbawienie wolności, wynika raczej z określenia rodzaju, czasu trwania, skutków i nasilenia zastosowanych restrykcji niż ich natury lub istoty.
Jak zauważył ETPC w sprawie Gillan i Quinton przeciwko Wielkiej Brytanii (zob. wyrok z 12 stycznia 2010 r., skarga nr 4158/05) długość okresu zatrzymania i przeszukania skarżących nie przekroczyła w żadnym wypadku 30 minut, byli oni jednak w tym czasie całkowicie pozbawieni wszelkiej swobody poruszania się. Musieli pozostać na miejscu, poddać się przeszukaniu, a gdyby odmówili, można byłoby ich zatrzymać, aresztować w komisariacie policji i postawić zarzuty karne. Ten element przymusu wskazuje na pozbawienie wolności w rozumieniu art. 5 ust. 1 Konwencji. ETPC podkreślił, że prawo do wolności osobistej zajmuje zbyt ważne miejsce w społeczeństwie demokratycznym, aby ktokolwiek mógł utracić korzyści z jego ochrony na podstawie Konwencji tylko dlatego, że dobrowolnie zgodził się na pozbawienie wolności, zwłaszcza gdy bezspornie chodzi o osobę prawnie niezdolną do wyrażenia zgody albo sprzeciwu wobec proponowanego środka. Zastosowania art. 5 Konwencji nie może wykluczać fakt, że celem władz była pomoc danej osobie i zapewnienie jej bezpieczeństwa. Nawet środki mające na celu jej ochronę lub podejmowane w jej interesie mogą być uznane za pozbawienie wolności.
Na tle tej samej sprawy ETPC stwierdził, że samo zmuszenie przechodnia do poddania się dokładnemu przeszukaniu osobistemu, przeszukaniu ubrania oraz przedmiotów osobistych jest wyraźną ingerencją w prawo do poszanowania życia prywatnego. Przeszukanie w miejscu publicznym nie oznacza, że art. 8 Konwencji nie miał zastosowania. Przeciwnie, zdaniem ETPC publiczna natura przeszukania może w pewnych wypadkach jeszcze zwiększyć dolegliwość ingerencji ze względu na towarzyszące mu poniżenie i wstyd. Przedmioty takie jak torby, portfele, notatniki i dzienniki mogą poza tym zawierać informacje osobiste, z powodu których ich właściciel może czuć dyskomfort ze względu na ewentualne reakcje kolegów lub ogółu.
W innej sprawie, Foka przeciwko Turcji (wyrok z 24 czerwca 2008 r., skarga nr 28940/95), dotyczącej przymusowego przeszukania torby przez straż graniczną, ETPC stwierdził, że każde przeszukanie osobiste przez władze jest ingerencją w życie prywatne (za: M.A. Nowicki, *Europejski Trybunał Praw Człowieka. Wybór orzeczeń 2010*, Lex).

1.5.3. W prawie francuskim, zgodnie z art. R434-16 kodeksu bezpieczeństwa wewnętrznego, kontrola osobista (*palpation de sécurité*), określana jako lżejsza forma przeszukania, jest środkiem stosowanym dla zapewnienia bezpieczeństwa policjanta lub żandarma oraz innych osób, w celu wykrycia przedmiotów niebezpiecznych. Kontrola polega na sprawdzeniu zewnętrznych powierzchni ubrania, bez odkrywania zasłoniętych części ciała. Nie może ona mieć charakteru systematycznego. Kontrolę mogą przeprowadzać policjanci i żandarmi wszystkich stopni tej samej płci co osoba kontrolowana i, jeśli okoliczności na to pozwalają, w dyskretnym miejscu. Przepisy szczególne upoważniają do przeprowa-

dzenia kontroli – za wyraźną zgodą osoby kontrolowanej – także m.in. funkcjonariuszy policji miejskiej, paryskich straży porządkowych, straży ochrony kolei czy posiadających specjalne uprawnienia pracowników prywatnych agencji ochrony.
Przeszukanie osoby (*fouille corporelle*), do którego mają zastosowanie przepisy kodeksu postępowania karnego, uzależnione jest od wyraźnej zgody osoby przeszukiwanej. W braku takiej zgody, jeśli wymaga tego postępowanie w sprawie zbrodni lub występku zagrożonego karą co najmniej 5 lat pozbawienia wolności, sąd okręgowy, na wniosek prokuratora, może zezwolić na dokonanie przeszukania – wyłącznie w granicach sądowego zezwolenia. Kompetencje w zakresie przeszukania są zastrzeżone dla oficerów policji sądowej.
Jeśli w danym postępowaniu niezbędne jest przeszukanie bez ubrania (*fouille intégrale*), może być ono przeprowadzone jedynie w celu wykrycia dowodów przestępstwa, gdy nie wystarczy przeszukanie palpacyjne i nie można skorzystać z elektronicznych urządzeń wykrywających. Przeszukanie tego rodzaju przeprowadza osoba tej samej płci, w zamkniętym pomieszczeniu, a przeszukanie „wewnętrzne" (*investigation corporelle interne*) – wezwany w tym celu lekarz. Przeszukiwany podlega ochronie przed wszelką formą przemocy oraz przed nieludzkim i poniżającym traktowaniem.
„Wewnętrzne" przeszukanie osoby jest także możliwe w postępowaniu celnym. W razie uzasadnionego podejrzenia, że osoba przewozi ukryte wewnątrz ciała środki odurzające, funkcjonariusze służby celnej mogą, za zgodą tej osoby, przeprowadzić badania medyczne zmierzające do wykrycia tych środków. W wypadku odmowy poddania się badaniu, zezwolenie na jego wykonanie może wydać prezes właściwego miejscowo sądu okręgowego, wskazując jednocześnie lekarza.
Jeśli chodzi o kontrolę bagaży i ładunków, w przepisach odróżnia się kontrolę wzrokową (*inspection visuelle*), dokonywaną na zasadach zbliżonych do kontroli osobistej, od przeszukania bagażu, do którego stosuje się przepisy kodeksu postępowania karnego o przeszukaniu. Przeszukanie pojazdu możliwe jest m.in. w celu zapobieżenia poważnemu zagrożeniu bezpieczeństwa osób i mienia, w tym wypadku za zgodą kierowcy lub na polecenie prokuratora wydane w dowolnej formie, przy czym w oczekiwaniu na polecenie prokuratora można pojazd unieruchomić na czas nie dłuższy niż 30 minut. Przeszukania pojazdu dokonuje, co do zasady, oficer policji sądowej.
Najszersze uprawnienia w zakresie kontroli bagaży i ładunków przysługują służbie celnej. Szczegółowe regulacje w dziedzinie bezpieczeństwa portów morskich i lotnisk odnaleźć można ponadto w kodeksie transportu.

1.5.4. Niemiecki kodeks postępowania karnego przewiduje możliwość przeszukania osoby podejrzanej o sprawstwo lub współsprawstwo czynu zabronionego, kradzież danych, poplecznictwo, utrudnianie postępowania lub paserstwo, jeżeli umożliwi to pozyskanie dowodów. Jest ono ponadto możliwe w punktach kontrolnych tworzonych w miejscu publicznie dostępnym w wypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynów zabronionych związanych z działalnością antypaństwową. Przeszukaniu przez prokuratora lub funkcjonariusza policji może także podlegać podejrzany w razie zatrzymania go w celu stwierdzenia tożsamości, jeśli wystąpią poważne trudności podczas tej czynności na miejscu zatrzymania.
Przeszukanie osoby prowadzone na podstawie przepisów kodeksu postępowania karnego jest, co do zasady, zarządzane przez sąd, a osoba poddana tej czynności może się do niego zwrócić o weryfikację zasadności zastosowanego środka. Decyzja sądu w tej kwestii podlega zaskarżeniu do sądu krajowego jako sądu drugiej instancji.
Przeszukanie osoby może również zostać przeprowadzone na podstawie przepisów ustawy z 19 października 1994 r. o Policji Federalnej (*Gesetz über die Bundespolizei*), w szczególności wówczas, gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że osoba mająca zostać skontrolowana jest w posiadaniu rzeczy wymagających zabezpieczenia bądź gdy przebywa ona m.in. w placówce policji, obiekcie kolei federalnych czy siedzibie konstytucyjnego organu państwa i zachodzi uzasadnione podejrzenie, że w miejscach tych

mogą zostać popełnione czyny zabronione, w wyniku których zagrożone byłyby te miejsca lub osoby tam przebywające. Ponadto osoba legitymowana przez policję federalną zawsze może być przeszukana pod kątem posiadania broni, środków wybuchowych lub innych niebezpiecznych przedmiotów, jeżeli jest to wymagane dla ochrony funkcjonariuszy, osoby kontrolowanej lub osoby trzeciej przed zagrożeniem życia albo nietykalności cielesnej. Przeszukania dokonuje osoba tej samej płci lub lekarz, chyba że czynność ta musi zostać przeprowadzona niezwłocznie.
W wypadku czynności podejmowanych przez policję federalną, uzyskanie następczej zgody sądu jest konieczne jedynie wtedy, gdy osoba skontrolowana została zatrzymana i odprowadzona do jednostki policji z uwagi na okoliczności wykluczające lub utrudniające przeszukanie w miejscu zatrzymania.
Przepisy szczególne przyznają uprawnienia do przeszukania osoby funkcjonariuszom m.in. organów kontroli skarbowej, administracji celnej, służby więziennej, wojskowych organów dyscyplinarnych i porządkowych czy Federalnego Urzędu Nadzoru nad Świadczeniem Usług Finansowych.
Jeśli chodzi o funkcjonariuszy administracji celnej, mogą oni dokonywać przeszukania osoby, co do której istnieją wystarczające faktyczne okoliczności wskazujące na to, że dopuszcza się ona bezprawnego transportu towarów. Osoba taka musi zostać, co do zasady, odprowadzona do odpowiedniego pomieszczenia, a jeśli przeszukanie może u niej wywołać poczucie wstydu, powinno być dokonane przez osobę tej samej płci. Realizacja uprawnień funkcjonariuszy administracji celnej może naruszać konstytucyjną zasadę wolności osobistej, tajemnicy korespondencji oraz nienaruszalności mieszkania.
W dziedzinie transportu lotniczego, funkcjonariusze Urzędu Bezpieczeństwa Lotniczego mogą poddać kontroli i przeszukaniu wszystkie osoby znajdujące się na terenie publicznie dostępnych obszarów lotnisk lub zamierzające tam wejść. Mogą również przeszukiwać, prześwietlać i poddawać odpowiednim badaniom wszelkie przedmioty znajdujące się w niepublicznych strefach lotnisk, podobnie jak wszelkie towary, bagaże, paczki pocztowe i inne przedmioty nadane w celu transportu lotniczego. Inaczej niż w wypadku kontroli policyjnej, istnieje możliwość niewyrażenia zgody na przeszukanie osoby albo posiadanych przez nią przedmiotów. W takiej sytuacji funkcjonariusze tego urzędu mogą odmówić wstępu lub wydalić osobę ze strefy chronionej lotniska. Do przeprowadzania kontroli uprawnieni (i zobowiązani) są ponadto przedsiębiorcy prowadzący lotnisko – m.in. w odniesieniu do swoich pracowników i pracowników innych przedsiębiorców prowadzących działalność na terenie lotniska. Uprawnione do przeszukania osoby, z zachowaniem odpowiedniej proporcjonalności działań, są także osoby kierujące statkiem powietrznym.

1.5.5. W Wielkiej Brytanii funkcjonariusze policji mogą przystąpić do przeszukania osoby, pojazdu lub rzeczy znajdujących się w pojeździe w celu odnalezienia przedmiotu kradzieży lub tzw. przedmiotów zakazanych, jeśli mają uzasadnione podejrzenie, że czynność ta pozwoli na zabezpieczenie takich przedmiotów. Przeszukanie osoby lub pojazdu jest także dopuszczalne w związku z zatrzymaniem. Przed dokonaniem przeszukania funkcjonariusz policji musi dołożyć należytych starań, aby przekazać osobie poddawanej kontroli informacje dotyczące planowanego przeszukania. Ustawa o karnym wymiarze sprawiedliwości oraz porządku publicznym (*Criminal Justice and Public Order Act 1994*) upoważnia ponadto oficerów policji do przeszukania osoby zatrzymanej „w sytuacji zagrożenia przemocą", tj. w razie prawdopodobieństwa wystąpienia aktu przemocy albo nieuzasadnionego posiadania przez zatrzymanego broni ofensywnej.
Ustawa o środkach pochodzących z przestępstw (*Proceeds of Crime Act 2002*) osobno uregulowała uprawnienia do przeprowadzania przeszukania osoby, pomieszczeń i pojazdów przez funkcjonariuszy kontroli skarbowej, celnej, policjantów i kontrolerów finansowych. W celu odnalezienia i zabezpieczenia środków pieniężnych wykorzystywanych w działalności przestępczej dopuszczalne jest przeszukanie osoby – w każdym miejscu i „przy okazji" przeszukania pomieszczeń. Nie może ono jednak obejmować kontroli intymnej bez uprzedniej zgody odpowiedniego urzędnika sądowego bądź przełożonego funkcjonariusza.

Odrębną regulację przewiduje ustawa o imigracji (*Immigration Act 1971*). Ustanowione są w niej dwa tryby przeszukania osoby zatrzymanej przez oficera imigracyjnego. W sytuacji przetrzymywania osoby aresztowanej w innym miejscu niż areszt policyjny, przeszukanie może nastąpić jedynie w razie uzasadnionego podejrzenia, że aresztowany może stanowić zagrożenie samego siebie lub innych bądź może ukrywać przedmioty wymagające zabezpieczenia. Zakres przeszukania może obejmować czynności „w rozsądny sposób potrzebne" do odnalezienia tych przedmiotów. Niedopuszczalne jest rozebranie osoby kontrolowanej na widoku publicznym, z wyjątkiem okryć wierzchnich. Dozwolona jest kontrola jamy ustnej. Przeszukanie osoby zatrzymanej i osadzonej w areszcie policyjnym może nastąpić w celu zabezpieczenia przedmiotów, które mogłyby zostać wykorzystane do wyrządzenia szkody aresztowanemu lub osobie trzeciej, zniszczenia mienia, wpływania na materiał dowodowy, pomocy w ucieczce. Zakres ingerencji w nietykalność cielesną osoby aresztowanej nie został rozszerzony.
Podstawowym aktem prawnym regulującym dopuszczalność przeszukania pomieszczeń, osób i rzeczy przez funkcjonariuszy kontroli celnej i podatkowej jest ustawa z 1979 r. o zarządzaniu cłem i akcyzą (*Customs and Excise Management Act 1979*).
Na jej podstawie funkcjonariusz może wystąpić do sędziego pokoju lub sędziego sądu karnego (Szkocja) z wnioskiem o wydanie nakazu przeszukania określonych pomieszczeń oraz znajdujących się w nim osób i przedmiotów. Przeszukaniu w tym trybie może podlegać każda zastana w kontrolowanym pomieszczeniu osoba, jeśli istnieje uzasadnione podejrzenie, że posiada dokumenty lub inne rzeczy mogące zawierać dowody na popełnienie przestępstwa skarbowego. Przeszukania kobiety lub dziewczynki może dokonać tylko inna kobieta.
Przedmiotem osobnej regulacji uczyniono uprawnienie do przeszukania osoby w wypadku uzasadnionego podejrzenia, że osoba mająca poddać się kontroli posiada przy sobie przedmioty, które podlegają nieopłaconym bądź niezabezpieczonym opłatom celnym lub podlegają ograniczeniom importu lub eksportu. Dopuszczalne działania obejmują wówczas nie tylko kontrolę wzrokową, ale także palpacyjną, całkowite rozebranie oraz kontrolę intymną. Badanie palpacyjne przez funkcjonariusza musi się odbyć w obecności jego przełożonego, zaś rozebranie i kontrola intymna – w obecności sędziego pokoju lub osoby przełożonej. Osoby nadzorujące przebieg tych czynności muszą w każdym wypadku rozważyć ich zasadność, a czynności muszą być przeprowadzone przez osobę tej samej płci, dodatkowo – przez osobę odpowiednio wykwalifikowaną.

1.5.6. We Włoszech, zgodnie z przepisami kodeksu postępowania karnego, kontroli osoby (*ispezione delle persone*), miejsca i rzeczy dokonuje organ sądowy na podstawie umotywowanego postanowienia, jeśli jest to konieczne do ustalenia śladów lub materialnych skutków przestępstwa. Kontrola osobista może zostać przeprowadzona w obecności „osoby zaufania", z poszanowaniem godności i w granicach, jeśli to możliwe, „skromności" osoby poddawanej tej czynności. W razie konieczności kontroli dokonuje lekarz.
Przeszukania osoby (*perquisizioni personale*), według kodeksu postępowania karnego, dokonuje się, jeśli istnieje uzasadniona podstawa, by sądzić, że osoba posiada ukryty dowód przestępstwa lub przedmioty z nim związane. Przeszukania dokonuje organ sądowy lub oficer policji sądowej na podstawie umotywowanego postanowienia, z poszanowaniem godności i w granicach, jeśli to możliwe, „skromności" przeszukiwanego. Przeszukanie i kontrolę osobistą przeprowadza osoba tej samej płci, chyba że jest to niemożliwe lub wymaga tego pilny charakter sprawy lub czynność tę przeprowadza przedstawiciel zawodu medycznego.
Uprawnienia w zakresie kontroli i przeszukania osoby przyznają także przepisy szczegółowe. Do takich zalicza się m.in. dekret Prezydenta nr 309 z 9 października 1990 r. dotyczący zapobiegania i zwalczania handlu narkotykami oraz dekret Prezydenta nr 40 z 23 stycznia 1973 r. ustanawiający skonsolidowane przepisy w sprawach celnych. Najszersze uprawnienia przysługują oficerom i podoficerom policji finansowej, którzy na obszarach celnych mają prawo wstępu, inspekcji i kontroli środków transportu,

bagaży oraz osób. Także oficerowie i agenci policji sądowej mogą kontrolować pojazdy, bagaże i rzeczy osobiste, jeśli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że kontrola doprowadzi do wykrycia narkotyków lub substancji psychotropowych. W razie konieczności uzasadnionej pilnym charakterem sprawy, który uniemożliwia uzyskanie telefonicznej zgody właściwego sędziego, przeszukania można dokonać niezwłocznie, informując o tym prokuratora w ciągu czterdziestu ośmiu godzin. Przeszukanemu należy niezwłocznie wydać kopię protokołu z wykonanych czynności.
Dalsze uprawnienia kontrolne przewidują m.in. ustawa nr 286/1998 z 25 lipca 1998 r. o zwalczaniu nielegalnej imigracji, która zezwala oficerom i agentom policji sądowej przeprowadzać inspekcje i kontrole środków transportu i towarów, zgodnie z zasadami postępowania celnego; ustawa nr 963/1965 z 14 lipca 1965 r. o rybołówstwie morskim, upoważaniająca do przeprowadzania, w każdej chwili, kontroli statków, jednostek pływających, zakładów rybackich, magazynów i środków transportu oraz ustawa nr 152/1975 z 22 maja 1975 r. o ochronie porządku publicznego, zezwalająca oficerom i agentom policji sądowej oraz sił publicznych na dokonanie przeszukań w celu wykrycia broni, materiałów wybuchowych lub narzędzi włamania u osób, których zachowanie lub obecność w danym miejscu wydają się nieuzasadnione. Zakres tej czynności może zostać rozszerzony na środek transportu, którym dana osoba przybyła.

1.5.7. Podsumowując, TK stwierdza, że mimo daleko idących różnic w ujęciu kontroli osobistej w poszczególnych porządkach prawnych, wątpliwości terminologicznych (kwestia adekwatności poszczególnych sformułowań) i różnego poziomu szczegółowości obcych regulacji prawnych poddanych analizie, można wskazać pewne cechy wspólne badanych unormowań. Najwyraźniejsza wydaje się gradacja form naruszenia nietykalności cielesnej, polegająca na tym, że większa ich dolegliwość jest dopuszczana w wypadku czynności podejmowanych w toku postępowania karnego. Z dalej idącymi uprawnieniami organów władzy, przyznanymi w toku czynności procesowych, koresponduje ściślejszy nadzór judykacyjny. Zakres czynności pozaprocesowych (doraźnych) jest odpowiednio limitowany. Należy też zwrócić uwagę na wielość służb, których funkcjonariusze są upoważnieni do kontrolowania osób, bagaży, ładunków i pojazdów. Na tym tle, jeśli chodzi o zakres kompetencji i zakres stosowanych środków wyróżniają się funkcjonariusze służb celnych.

2. Zarzut niezgodności z Konstytucją przepisów ustawowych dotyczących przeszukania osoby i kontroli osobistej.

2.1. Kwestionowane przepisy.

2.1.1. Analizę wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich należało rozpocząć od zarzutu naruszenia art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji przez:
(...)

3) art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2017 r. poz. 2067; dalej: ustawa o Policji), zgodnie z którym „policjanci wykonując czynności, o których mowa w art. 14, mają prawo (...) dokonywania kontroli osobistej, a także przeglądania zawartości bagaży i sprawdzania ładunku w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego, w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary";
(...)

2.1.2. Zdaniem wnioskodawcy, o niezgodności wymienionych przepisów z Konstytucją świadczy to, że nie pozwalają one w sposób precyzyjny wyznaczyć granic ingerencji przedstawicieli organów władzy

publicznej w integralność osoby ludzkiej. Niezdefiniowanie przez ustawodawcę wprowadzonych do ustaw pojęć „przeszukanie osoby" i „kontrola osobista" naruszyło konstytucyjny standard, który wymaga – poza określeniem wypadków, w których może dojść do przeszukania osoby (kontroli osobistej) – ustawowego opisu sposobu ich dokonania.

2.2. Wzorce kontroli.

2.2.1. Wzorcami kontroli przywołanych wyżej przepisów RPO uczynił art. 41 ust. 1 Konstytucji, zapewniający każdemu nietykalność osobistą i wolność osobistą, oraz art. 47 Konstytucji, gwarantujący każdemu prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym (powszechnie określane jako prawo do prywatności). Przepisy te tworzą podstawę aksjologii demokratycznego państwa prawnego. Wielokrotnie stanowiły one przedmiot wypowiedzi Trybunału Konstytucyjnego (zob. m.in. wyroki TK z: 19 maja 1998 r., sygn. U 5/97, OTK ZU nr 4/1998, poz. 46; 31 sierpnia 2006 r., sygn. K 25/06, OTK ZU nr 8/A/2006, poz. 96; 10 czerwca 2008 r., sygn. SK 17/07, OTK ZU nr 5/A/2008, poz. 78; 23 czerwca 2009 r., sygn. K 54/07, OTK ZU nr 6/A/2009, poz. 86; 6 października 2009 r., sygn. SK 46/07, OTK ZU nr 9/A/2009, poz. 132; 18 lipca 2011 r., sygn. K 25/09, OTK ZU nr 6/A/2011, poz. 57; 10 marca 2010 r., sygn. U 5/07, OTK ZU nr 3/A/2010, poz. 20; 11 października 2011 r., sygn. K 16/10, OTK ZU nr 8/A/2011, poz. 80; 26 marca 2013 r., sygn. K 11/12, OTK ZU nr 3/A/2013, poz. 28), toteż ich omówienie może ograniczyć się do węzłowych zagadnień.

2.2.2. Wolność osobista, gwarantowana przez art. 41 ust. 1 Konstytucji rozumiana jest jako „możliwość swobodnego określania przez jednostkę swego zachowania i postępowania, tak w życiu publicznym, jak i prywatnym, nieograniczoną przez jakiekolwiek inne czynniki ludzkie" (P. Sarnecki, uwagi do art. 41, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Komentarz*, red. L. Garlicki, t. 3, Warszawa 2003), czy też jako „możliwość (niezależność, swobodę) podejmowania przez człowieka decyzji zgodnie z własną wolą" (por. uchwała składu siedmiu sędziów SN z 13 marca 1990 r., sygn. akt V KZP 33/89, OSP z. 10/1990, s. 727). Jest ona „pierwszym przejawem wolnościowego statusu jednostki, wyrażonego w art. 31 ust. 1 [Konstytucji]", przysługującym jej z natury, niepodważalnym i niezbywalnym, będącym źródłem rozwoju jej osobowości, pomyślności osobistej i postępu społecznego (por. wyrok TK o sygn. U 5/07; P. Sarnecki, *op. cit.*). Niejednokrotnie warunkuje ona możliwość korzystania z innych praw i wolności wyrażonych w przepisach Konstytucji czy ustaw. Nietykalność osobistą ujmuje się zaś jako „możliwość utrzymywania przez jednostkę swej tożsamości i integralności tak fizycznej, jak i psychicznej oraz zakaz jakiejkolwiek, bezpośredniej i pośredniej ingerencji z zewnątrz, naruszającej tę integralność" (P. Sarnecki, *op. cit.*). Odgrywa ona nadrzędną rolę w stosunku do innych unormowań składających się na system ochrony fizycznej i psychicznej integralności z tego względu, że „poszanowanie nietykalności osobistej człowieka z konieczności wymaga (...) wykluczenia ingerencji w postaci np. poddawania człowieka eksperymentom, bądź torturom czy innemu «nieludzkiemu» traktowaniu" (D. Dudek, *Konstytucyjna wolność człowieka a tymczasowe aresztowanie*, Lublin 1999, s. 141).
Niekiedy wolność osobistą łączy się z pozytywnym aspektem wolności jednostki, tj. ze swobodą wyboru form aktywności, które danej osobie najbardziej odpowiadają (obejmującą także decyzję o niepodejmowaniu żadnej z nich). Aspekt negatywny wolności jednostki, zbieżny z pojęciem nietykalności osobistej, polega z kolei na ciążącym na państwie i innych podmiotach obowiązku powstrzymania się od ingerencji w sferę wewnętrznej i zewnętrznej integralności każdego człowieka.

2.2.3. W art. 47 Konstytucji uregulowano, po pierwsze, prawo jednostki do prawnej ochrony życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia, po drugie – wolność decydowania o życiu osobistym.

Pierwszemu musi towarzyszyć szczegółowa regulacja ustawowa, drugie, nazywane niekiedy „prawem do pozostawienia w spokoju" czy też „prawem do życia własnym życiem", oznacza zakaz jakiejkolwiek ingerencji w wolność kształtowania przez jednostkę swego życia osobistego (por. wyrok o sygn. K 16/10).
Prawo do prywatności jest jeszcze jednym z przejawów ogólnej wolności człowieka (art. 31 ust. 1 Konstytucji) oraz wolności osobistej *sensu stricto*, zagwarantowanej przez art. 41 ust. 1 Konstytucji (por. wyrok TK z 5 marca 2013 r., sygn. U 2/11, OTK ZU nr 3/A/2013, poz. 24). Oznacza prawo do życia własnym życiem, bez kontroli innych; prawo do rozwoju i realizacji własnej osobowości. O jego doniosłości świadczy m.in. okoliczność, że nawet w razie wprowadzenia stanu wyjątkowego czy wojennego, ustawodawca nie może złagodzić przesłanek, przy spełnieniu których można wkroczyć w sferę życia prywatnego, nie narażając się na zarzut niekonstytucyjnej arbitralności (por. wyrok TK z 20 czerwca 2005 r., sygn. K 4/04, OTK ZU nr 6/A/2005, poz. 64 oraz powołane tam orzecznictwo).

2.2.4. Wskazane wolności i prawa osobiste nie mają charakteru absolutnego. Art. 41 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji stanowi, że pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie. W wyroku o sygn. U 5/07 Trybunał zwrócił uwagę, że wykładnia tego przepisu winna uwzględniać systemowe powiązania z innymi przepisami Konstytucji i nie powinna być traktowana jako „zwykł[e] powtórzenie (...) postanowień art. 31 ust. 3 Konstytucji". Ten ostatni ustanawia „[g]eneralny wymóg wyłącznej i pełnej regulacji ustawowej ograniczania wolności i praw konstytucyjnych, dotyczących również wolności osobistej (...), a z art. 41 ust. 1 zdania drugiego Konstytucji wynika wymóg szczególny, a mianowicie że w regulacji ustawowej ograniczającej wolność osobistą winny być zawarte zasady i tryb ograniczania tej wolności".
W orzeczeniu tym Trybunał stwierdził, że „do zasad ograniczenia wolności osobistej (...) których dotyczy art. 41 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji, należą wszystkie przesłanki bezpośrednio określające ograniczenie wolności osobistej, a w szczególności określenie podmiotu, który podejmuje decyzję o ograniczeniu wolności osobistej, określenie osób, w stosunku do których decyzja o ograniczeniu wolności osobistej może być podejmowana, oraz określenie przesłanek związanych z tymi osobami, np. ich status prawny, ich zachowanie, sytuacja, w której się znajdują". Przez tryb ograniczania wolności osobistej – w rozumieniu Konstytucji – należy zaś rozumieć regulowany ustawowo sposób postępowania (procedurę) podmiotu uprawnionego ustawowo do decydowania o ograniczaniu wolności osobistej. Innymi słowy, „wszystkie przesłanki materialnoprawne oraz przesłanki proceduralne określające bezpośrednio ograniczenie wolności osobistej winny być zawarte w ustawie".
Ograniczeniom podlega także ochrona prawa do prywatności i do decydowania o sobie samym. Ingerencja w zakres tej ochrony jest możliwa wówczas, gdy „przemawia za tym inna norma, zasada lub wartość konstytucyjna, a stopień tego ograniczenia pozostaje w odpowiedniej proporcji do rangi interesu, któremu ograniczenie ma służyć" (zob. orzeczenie TK z 24 czerwca 1997 r., sygn. K 21/96, OTK ZU nr 2/1997, poz. 23; wyrok TK z 11 października 2011 r. o sygn. K 16/10). Ramy dopuszczalnych ograniczeń wyznacza samodzielnie – ze względu na brak regulacji analogicznej do art. 41 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji – wyrażona w art. 31 ust. 3 Konstytucji zasada proporcjonalności. Przepis ten wyznacza formalne warunki ingerencji ustawodawcy i jej maksymalny, dozwolony zasięg.
TK zwraca przy tym uwagę, że zarzuty sformułowane przez wnioskodawcę nie wymagają przeprowadzenia pełnego testu proporcjonalności, tj. badania, czy kontrola osobista i przeszukanie osoby są środkami koniecznymi dla ochrony wartości wskazanych w art. 31 ust. 3 Konstytucji, a także czy pozostają w odpowiedniej proporcji do zakładanych przez ustawodawcę celów. Rzecznik Praw Obywatelskich nie zakwestionował bowiem ani samego uprawnienia funkcjonariuszy licznych służb do przeprowadzania kontroli osobistej i przeszukania osoby, ani katalogu sytuacji, w których czynności te mogą być podejmowane. Przedmiotem wniosku jest strona formalna regulacji, tj. niedostateczne określenie w ustawach istoty

tych czynności. W konsekwencji, Trybunał poprzestaje na analizie tego zarzutu. W razie potwierdzenia jego zasadności, przesądzony będzie niekonstytucyjny charakter regulacji i – tym samym – zbędne okaże się dalsze prowadzenie testu proporcjonalności.

2.2.5. Nie dokonując na tym etapie uzasadnienia analizy pojęć „kontrola osobista" i „przeszukanie osoby", Trybunał przyjmuje, że czynności faktyczne podejmowane w ramach kontroli osobistej (przeszukania osoby) są równoznaczne z wkroczeniem organu władzy publicznej w sferę konstytucyjnie chronionych wolności i nietykalności osobistej, a przez to stanowią ingerencję w nietykalność osobistą chronioną na podstawie art. 41 ust. 1 Konstytucji i w prawo do prywatności chronione na podstawie art. 47 Konstytucji.
Mając to na uwadze, Trybunał stwierdził, że wzorcami kontroli konstytucyjności w rozpatrywanej sprawie mogły być art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

3. Analiza zgodności kwestionowanych przepisów ustawowych z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.
(...)

3.2. Zakres i charakter czynności faktycznych składających się na kontrolę osobistą.
Druga grupa przepisów rangi ustawowej, których zgodność z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji zakwestionował Rzecznik Praw Obywatelskich, dotyczy kontroli osobistej, stanowiącej samodzielną pozaprocesową (operacyjną) czynność, którą mogą przeprowadzić przedstawiciele określonych służb, co do zasady w związku z zaistnieniem uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego, i która, co do zasady, poprzedza ewentualne wszczęcie postępowania karnego (por. T. Grzegorczyk, *op. cit*., s. 790; P. Hofmański [w:] P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *op. cit.*, s. 1021; K. T. Boratyńska [w:] K. T. Boratyńska, A. Górski, A. Sakowicz, A. Ważny, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 525; S. Waltoś, *op. cit.*, s. 377). Spotkać się można jednak i z twierdzeniem, że „w rzeczywistości kontrola osobista to przeszukanie, tylko dokonywane poza procesem karnym i nienormowane w k.p.k." (K. Eichstaedt [w:] D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 671).
W przeważającej większości ustaw dotyczących organizacji i funkcjonowania różnych służb odpowiedzialnych za porządek publiczny, względem których Rzecznik sformułował zarzut niekonstytucyjności, ustawodawca przyjął jednakową technikę regulacji kontroli osobistej. Pojęciem tym posłużył się jednokrotnie, umieszczając je w katalogu uprawnień przysługujących funkcjonariuszom podczas realizacji ich ustawowych zadań. Metodę taką przyjęto w art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji (...)
Wiele zbieżności wykazują także przepisy dotyczące celu kontroli osobistej. Mówiąc najogólniej, kontrola osobista może zostać przeprowadzona w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary (por. art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji), przy czym zakres jej zastosowania podlega korektom związanym z zadaniami danej służby (...)
Dla „technicznych" aspektów kontroli osobistej nie bez znaczenia jest okoliczność, że funkcjonariuszom niektórych służb – poza uprawnieniem do przeprowadzania tejże kontroli – przyznano także prawo do przeszukiwania osób w trybie i wypadkach określonych w przepisach k.p.k. Dotyczy to policjantów (art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy o Policji) (...) Można zatem powiedzieć, że ustawodawca – obok procesowego przeszukania osoby – wprowadził, nieznany w k.p.k. ani w k.p.s.w., środek ingerencji w cudzą sferę prywatności w postaci kontroli osobistej, nie podporządkowując go znacznym rygorom formalnym. Jednym z przejawów odformalizowania jest m.in. zastąpienie obowiązku sporządzenia protokołu wpisem w odpowiedniej dokumentacji służbowej (por. S. Waltoś, *op. cit.*, s. 377).
Podkreślenia wymaga też przewidziany w zdecydowanej większości rozpatrywanych regulacji obowią-

zek wykonywania przysługujących funkcjonariuszom uprawnień – w tym kontroli osobistej – w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby kontrolowanej (por. art. 15 ust. 6 ustawy o Policji (...).

3.3. Standard konstytucyjny.
W swym orzecznictwie Trybunał wielokrotnie przypominał, że „[u]zależnienie dopuszczalności ograniczeń praw i wolności od ich ustanowienia «tylko w ustawie» jest czymś więcej niż tylko przypomnieniem ogólnej zasady wyłączności ustawy dla normowania sytuacji prawnej jednostek (...). Skoro ograniczenia (...) mogą być ustanawiane «tylko» w ustawie, to kryje się w tym nakaz kompletności unormowania ustawowego, które musi samodzielnie określać wszystkie podstawowe elementy ograniczenia danego prawa i wolności, tak aby już na podstawie lektury przepisów ustawy można było wyznaczyć kompletny zarys (kontur) tego ograniczenia" (wyrok TK z 12 stycznia 2000 r., sygn. P 11/98, OTK ZU nr 1/2000, poz. 3; zob. też wyroki z: 8 lipca 2003 r., sygn. P 10/02, OTK ZU nr 6/A/2003, poz. 62; 6 października 2009 r., sygn. SK 46/07; 15 listopada 2011 r., sygn. P 29/10, OTK ZU nr 9/A/2011, poz. 96). Co więcej, normy ustaw powinny być tym dokładniejsze, im silniej oddziałują na sprawy podstawowe z punktu widzenia pozycji jednostki w demokratycznym państwie prawnym i im intensywniej wkraczają w sferę zagwarantowanych im praw i wolności (zob. wyroki TK z: 17 października 2000 r., sygn. K 16/99, OTK ZU nr 7/2000, poz. 253; 29 maja 2002 r., sygn. P 1/01, OTK ZU nr 3/A/2002, poz. 36; 19 czerwca 2008 r., sygn. P 23/07, OTK ZU nr 5/A/2008, poz. 82; 20 lipca 2010 r., sygn. K 17/08, OTK ZU nr 6/A/2010, poz. 61). Ze względu na antynomię wykonywania obowiązków przez funkcjonariuszy określonych formacji i stanowiących przedmiot konstytucyjnej ochrony wolności i nietykalności osobistej oraz prawa do prywatności, ustawodawca zwykły jest zobowiązany do zachowania szczególnej staranności i dbałości o precyzję stanowionych „przepisów branżowych". Koniecznym elementem ich dyspozycji – poza m.in. wskazaniem podmiotu, który podejmuje decyzję o ograniczeniu wolności osobistej oraz przesłanek jej podjęcia – jest sposób postępowania podmiotu uprawnionego (zob. wyrok TK o sygn. U 5/07).
Podsumowaniem dorobku orzeczniczego jest cytowany już wyrok z 30 lipca 2014 r. o sygn. K 23/11, w którym Trybunał stwierdził, że „[p]rzepisy ustawowe ograniczające konstytucyjne wolności lub prawa muszą być (...) sformułowane w sposób pozwalający jednoznacznie ustalić, kto i w jakiej sytuacji podlega ograniczeniom przez organy państwa; muszą być na tyle precyzyjne, by je stosowano i interpretowano w jednolity sposób; wreszcie muszą być tak ujęte, by zakres ich zastosowania obejmował wyłącznie sytuacje, w których racjonalny ustawodawca zamierzał wprowadzić regulację ograniczającą korzystanie z konstytucyjnych wolności i praw. (...) [U]stawowe ograniczenia (...) powinny być możliwe do ustalenia już na podstawie wykładni językowej przepisów ustawy, bez potrzeby odwoływania się do wykładni systemowej czy funkcjonalnej. Zdaniem Trybunału, w wypadku wolności osobistych nie jest dopuszczalne skorygowanie niekonstytucyjnej normy prawnej wyprowadzonej za pomocą wykładni językowej przez odwołanie się do pozostałych, pozajęzykowych metod wykładni, aby wreszcie odnaleźć – czasami gdzieś na bezdrożach systemu prawnego – rozumienie przepisu ograniczającego konstytucyjne wolności osobiste, które będzie zgodne z Konstytucją".

3.4. Ocena konstytucyjności.

3.4.1. Odnosząc przedstawiony standard konstytucyjny do zakwestionowanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich przepisów ustawowych regulujących przeszukanie osoby i kontrolę osobistą, w pierwszej kolejności Trybunał stwierdził, że ich treść nie pozwala w sposób pewny odtworzyć istoty tych środków prawnych. Trybunał Konstytucyjny podziela argumentację wnioskodawcy, przy czym nieustalenie granic ingerencji organów władzy publicznej w integralność osoby ludzkiej rozumie w tym wypadku jako zarzut odnoszący się do niedostatecznego – z punktu widzenia konstytucyjnej ochrony wolności i praw

człowieka i obywatela – stopnia szczegółowości ustawowej regulacji przeszukania osoby i kontroli osobistej. Z przepisów objętych wnioskiem Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, że na ich podstawie nie można w sposób pewny odtworzyć istoty przeszukania osoby i kontroli, tj. wskazać czynności faktycznych podejmowanych w ich toku. Obecnie punktem wyjścia jej ustalenia jest, na co wskazywała część uczestników postępowania, językowe rozumienie przeszukania i kontroli, skorygowane treścią przepisów odnoszących się do innych form ingerencji w prywatność (stosunek przeszukanie osoby – kontrola osobista) oraz rozróżnienie na czynności procesowe (jak można zakładać – pozwalające na głębszą ingerencję) i pozaprocesowe (uproszczone). Z punktu widzenia standardu konstytucyjnego takie rozwiązanie nie może być jednak akceptowane.

3.4.2. Przede wszystkim należy podkreślić, że – mająca jakoby rozwiewać wątpliwości – słownikowa definicja, odwołująca się do „obszukania osoby, a więc ogółu czynności mających na celu znalezienie i odebranie przedmiotów mogących stanowić dowód przestępstwa lub jakiegoś wykroczenia" może, co w swoim stanowisku podkreślił sam Minister Spraw Wewnętrznych, równie dobrze odnosić się do przeszukania osoby, jak i kontroli osobistej. Brak zatem *differentiae specificae*, którą w ocenie Trybunału ustawodawca powinien był wprowadzić, aby odróżnić pojęcie „przeszukanie" od pojęcia „kontrola osobista" a więc wyznaczyć granicę między nimi. W ocenie Trybunału, podkreślana przez uczestnika postępowania „powszechność" owego słownikowego rozumienia jest bardzo wątpliwa. Społeczna intuicja, ukształtowana przez dziesięciolecia doświadczeń i praktyki władzy w poprzednim ustroju społeczno-politycznym, wielu osobom – przynajmniej w kontakcie z niektórymi służbami – kazałaby się godzić z kontrolą osobistą o większym stopniu dolegliwości, niż sprawdzenie zawartości odzieży i przedmiotów znajdujących się na ciele, podejmowaną nie tylko w razie uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary. Tym samym, z punktu widzenia „demokratyzacji kompetencji" służb, nieodzowne wydaje się możliwie precyzyjne wskazanie w ustawie rodzaju czynności, którym może być poddana osoba przeszukiwana (kontrolowana).
Trybunał stwierdza ponadto, że słownikowe rozumienie analizowanych pojęć koliduje niekiedy z ich prawniczym ujęciem. Różnica ta uwydatnia się zwłaszcza w zestawieniu ze stanowiskiem karnego prawa procesowego, które, jak wyżej wskazano, w ramach przeszukania osoby pozwala na więcej (w tym na penetrację ciała), aniżeli zwykłe obszukanie. Wrażenie pojęciowego chaosu pogłębia się, jeśli wziąć pod uwagę, że według definicji kontroli osobistej z rozporządzenia ws. funkcjonariuszy SG ogranicza się ona do sprawdzenia odzieży osoby i jej podręcznych przedmiotów, natomiast kontrola osobista, o której mowa w rozporządzeniach ws. uprawnień policjantów i ws. strażników gminnych jest pojęciem szerszym, gdyż zakłada przeprowadzenie szeregu czynności, do których, niezależnie od sprawdzenia zawartości odzieży i przedmiotów znajdujących się na ciele osoby kontrolowanej, zaliczono przejrzenie zawartości podręcznego bagażu i odebranie broni lub innych niebezpiecznych przedmiotów.

3.4.3. Powyższej oceny nie zmienia przyjmowany konsekwentnie przez ustawodawcę wymóg ograniczenia dolegliwości podejmowanych czynności. Trybunał stwierdza, że postanowienia tej treści, o ile rzeczywiście mogą przyczynić się do miarkowania ingerencji w dobra osobiste osoby przeszukiwanej (kontrolowanej), o tyle nie determinują jednoznacznie charakteru czynności względem niej podejmowanych. Innymi słowy, obowiązek zachowania umiaru i poszanowania cudzej godności nie rozstrzyga kwestii zakresu krótkotrwałego ograniczenia swobody dysponowania czyjąś wolnością osobistą. Nierzadko zresztą korekta stanu prawnego wymagałaby podniesienia do rangi ustawowej przepisów wykonawczych, na co zwrócono uwagę w stanowisku Sejmu.
(...)

3.4.5. Podsumowując, Trybunał stwierdził, że treść zaskarżonych przepisów ustawowych nie daje odpowiedzi na pytanie o zakres i charakter czynności faktycznych składających się na przeszukanie osoby i kontrolę osobistą. W ocenie Trybunału powołane przepisy nie stanowią *per se* dostatecznej podstawy do ustalenia zakresu uprawnień przyznanych funkcjonariuszom. Znaczenie kwestionowanych pojęć rekonstruuje się w drodze wykładni, ewentualnie na podstawie przepisów rozporządzeń. Żadna z tych metod ustalania zakresu ingerencji organów władzy publicznej w sferę prywatności i osobistej nietykalności nie odpowiada standardowi konstytucyjnemu, a więc narusza wywodzony z art. 41 ust. 1 oraz art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji wymóg szczegółowości ustawowego unormowania. W konsekwencji TK stwierdził, że oceniane regulacje ustawowe dotyczące kontroli osobistej nie spełniają standardu konstytucyjnego, co decyduje o uznaniu ich za niezgodne z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

3.4.6. Rozstrzygnięcie Trybunału należy odczytywać w odpowiednim świetle. Nie chodzi o zobowiązanie ustawodawcy do ustanawiania legalnej definicji każdej czynności stanowiącej ograniczenie danego prawa lub wolności i rozbudowywania treści ustaw ponad konieczność. Trybunał uznał, że ze względu na dynamizm stanów faktycznych, w których funkcjonariusze korzystają ze swych uprawnień, wyczerpująca regulacja kontroli osobistej okazałaby się nieefektywna, bo wiązałaby ręce uprawnionym. Nie jest też intencją Trybunału eliminowanie z języka prawnego zwrotów niedookreślonych – koniecznego, bo chroniącego przed nadmierną kazuistyką elementu każdego systemu prawnego – przenoszących obowiązek konkretyzacji normy prawnej na organy stosujące prawo, wyposażone w pewien zakres władzy dyskrecjonalnej (por. wyrok TK z 31 marca 2005 r., sygn. SK 26/02, OTK ZU nr 3/A/2005, poz. 29 oraz powołane tam orzeczenia, a także wyroki TK z: 17 października 2000 r., sygn. SK 5/99, OTK ZU nr 7/2000, poz. 254; 16 stycznia 2006 r., sygn. SK 30/05, OTK ZU nr 1/A/2006, poz. 2 i 30 maja 2007 r., sygn. SK 68/06, OTK ZU nr 6/A/2007, poz. 53). Niemniej konieczne jest ustanowienie norm *ex ante* legitymizujących podjęcie jasno określonych zachowań, dzięki którym zakres interwencji byłby przewidywalny dla wszystkich, którzy mogliby być jej poddani. Ustawodawca powinien podążyć drogą pośrednią między dosłownością sztywnej instrukcji postępowania a wieloznacznością i niekompletnością kładącą się cieniem na zaskarżonych przez wnioskodawcę przepisach. Poza sporem pozostaje przy tym, że w odniesieniu do przepisów bezpośrednio oddziałujących na wolności i prawa konstytucyjne, zwłaszcza o charakterze osobistym, wymagania co do ich czytelności powinny być rygorystycznie wypełniane. W odniesieniu do czynności najgłębiej wkraczających w sferę intymności człowieka celowe jest rozważenie ich uzależnienia od apriorycznej kontroli sądowej.
(...)

5. Zarzut niezgodności z art. 50 Konstytucji przepisów dotyczących sprawdzania ładunku w portach i na dworcach oraz w środkach transportu, kontroli środków transportu i przeglądania zawartości bagaży.

5.1. Kwestionowane przepisy.

5.1.1. Podobnie jak w odniesieniu do pierwszego, tak i w odniesieniu do drugiego zarzutu, argumentacja Rzecznika przebiegała dwutorowo – w zależności od tego, czy skonfrontowanym z art. 50 Konstytucji miał być przepis ustawy, czy rozporządzenia.
Jeśli chodzi o przepisy ustaw, zarzutem niekonstytucyjności wnioskodawca objął:
1) art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji,
(...)

5.3. Brak należytego uzasadnienia wniosku jako podstawa umorzenia postępowania.

5.3.1. Ocena zarzutu naruszenia art. 50 Konstytucji nie jest zadaniem łatwym z uwagi na lakoniczne uzasadnienie tej części wniosku. RPO zarzucił ustawodawcy nieokreślenie sposobu ingerencji w konstytucyjne prawa jednostki, a wskazanym przepisom rozporządzeń – uregulowanie sposobu przeszukania, a w konsekwencji wkroczenie w sferę materii ustawowej.
Zdaniem wnioskodawcy, ustawowe określenia – „«sprawdzenie ładunku w środkach transportu», «kontrola środków transportu», «przeglądanie zawartości bagaży», «sprawdzać ładunki i pomieszczenia» (...) mieszczą się (...) w konstytucyjnym pojęciu «przeszukania pomieszczenia lub pojazdu». Po to bowiem, aby można było (...) sprawdzić zawartość bagażu znajdującego się w pomieszczeniu lub pojeździe czy też sprawdzić ładunek znajdujący się w pojeździe konieczne jest naruszenie miru domowego (...)". Rzecznik nie wyjaśnił jednak, dlaczego konstytucyjny punkt odniesienia do tak znacznej liczby niejednorodnych regulacji ma stanowić cały art. 50 Konstytucji, wraz z gwarancją nienaruszalności mieszkania, a nie tylko jego zdanie drugie. Ze stanowiska wnioskodawcy wynika jakoby wszystkie pomieszczenia i pojazdy oraz znajdujące się w nich bagaże i ładunki, o których mowa w zaskarżonych przepisach, wchodziły w zakres zastosowania art. 50 Konstytucji. Pogląd ten Trybunał traktuje jako nadmierne uproszczenie, zbyt pochopnie prowadzące do „wtłoczenia" wszystkich zaskarżonych regulacji w jeden, narzucony przez wnioskodawcę, model niekonstytucyjnego rozwiązania.
Trybunał zwraca uwagę, że treść każdego z ocenianych teraz przepisów wykracza poza zakres ochrony ustanowiony przez art. 50 zdanie drugie Konstytucji. Nie można tracić z pola widzenia, że przepisy te dotyczą generalnego uprawnienia do sprawdzenia (kontroli, rewizji) ogólnie określonych pomieszczeń i środków transportu. Potwierdzeniem tego wniosku, w odniesieniu do pomieszczeń, jest dyspozycja art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji (...), w których ustawodawca wyraźnie wskazał na sprawdzanie ładunków w portach i na dworcach (...). Także jeśli chodzi o pojazdy, ustawodawca nie daje podstaw, by utrzymywać, że uprawnienia do przeglądania zawartości bagaży czy sprawdzania zawartości ładunku nie dotyczą wszelkich pojazdów, a zwłaszcza tych ogólnodostępnych, przeznaczonych do powszechnego użytku jako środki transportu publicznego (por. D. Szumiło-Kulczycka, *op.cit.*, s. 34). Przeciwnie – analiza zaskarżonych przepisów w perspektywie funkcji, którym służyć ma sprawdzenie ładunku czy rewizja bagaży, prowadzi do konkluzji, że wąska grupa środków transportu prywatnego, o których można by powiedzieć, że są nośnikami sfery prywatności podlegającej ochronie w myśl art. 50 zdanie drugie Konstytucji, znajduje się jedynie w tle tych regulacji. Wchodzą one bowiem w zakres szerszych pojęciowo kategorii, takich jak środki transportu lądowego, powietrznego i wodnego (art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji (...)). Na tle powyższych uwag dotyczących uzasadnienia zarzutu nasuwa się pytanie, czy można uznać za spełniony wymóg należytego uzasadnienia wniosku, zwłaszcza jeśli chodzi o sprecyzowanie zaskarżonej treści normatywnej (art. 47 ust. 2 pkt 1 utpTK).

5.3.2. Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem Trybunału, „przesłanka odpowiedniego uzasadnienia zarzutów nie powinna być traktowana powierzchownie i instrumentalnie. Przytaczane w piśmie procesowym argumenty mogą być mniej lub bardziej przekonujące (...), lecz zawsze muszą być argumentami «nadającymi się» do rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny" (wyrok z 19 października 2010 r., sygn. P 10/10, OTK ZU nr 8/A/2010, poz. 78; zob. również wyroki z: 28 listopada 2013 r., sygn. K 17/12, OTK ZU nr 8/A/2013, poz. 125; 12 grudnia 2013 r., sygn. K 5/13, OTK ZU nr 9/A/2013, poz. 137, postanowienia z: 1 kwietnia 2014 r., sygn. K 42/12, OTK ZU nr 4/A/2014, poz. 43; 4 listopada 2015 r., sygn. K 9/14, OTK ZU nr 10/A/2015, poz. 170). Podkreślano przy tym, że „[w]skazanie w *petitum* wzorca kontroli, przy respektowaniu generalnej zasady, jaką jest domniemanie konstytucyjności aktu normatywnego, bez szczegółowego odniesienia się do niego w uzasadnieniu lub lakoniczne sformułowanie zarzutu niekonstytucyjności nie może (...) zostać uznane za «uzasadnienie postawionego zarzutu, z powołaniem

dowodów na jego poparcie» w rozumieniu przepisów regulujących postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym" (postanowienie z 16 kwietnia 2014 r., sygn. P 37/13, OTK ZU nr 4/A/2014, poz. 49; zob. również postanowienia z: 24 marca 2015 r., sygn. P 72/14, OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 40; 13 maja 2015 r., sygn. P 58/15, OTK ZU nr 5/A/2015, poz. 69).

5.3.3. Trybunał porównał przedstawione przez wnioskodawcę uzasadnienie zarzutu naruszenia art. 50 Konstytucji z wymogami określonymi przez orzecznictwo na tle art. 47 ust. 2 utpTK i przepisów poprzednio obowiązujących w tym zakresie. Trybunał stwierdził, że rozpoznanie zarzutu wnioskodawcy w zakresie naruszenia art. 50 Konstytucji wymagałoby dokładnego odtworzenia przedmiotu zaskarżenia w celu znalezienia treści przystających do wzorca kontroli (pokrywających się z jego zakresem zastosowania). We wniosku Rzecznika zabrakło bowiem precyzji we wskazaniu niekonstytucyjnej, jego zdaniem, treści normatywnej. Za nie dość pogłębione uznać należy ponadto wywody wnioskodawcy dotyczące samego wzorca kontroli i jego interpretacji. W istocie Rzecznik ograniczył się do wyrażenia przekonania o niezgodności wskazanych przepisów z art. 50 Konstytucji. Trybunał nie może na gruncie ogólnie zarysowanego zarzutu wstępować w rolę wnioskodawcy i uszczegóławiać przedmiot zaskarżenia tak, by dopasować go do narzuconej przez Rzecznika perspektywy kontroli konstytucyjności. Doszłoby w ten sposób do niedopuszczalnego przerzucenia na TK ciężaru argumentacji i udowodnienia zarzutów stawianych w kontekście wskazanego wzorca kontroli.
Skonfrontowanie zaskarżonych przepisów z wąsko ujętym wzorcem mogłoby także zafałszować istotę problemu konstytucyjnego, tj. określoności i wymogu ustawowej regulacji czynności podejmowanych w ramach przeszukania pomieszczeń i pojazdów. Trybunał nie wyklucza, że w pewnej części kwestionowane przepisy pokrywają się z zakresem regulacji art. 50 Konstytucji, co mogłoby, w następstwie dokładniejszej analizy, doprowadzić do przyznania racji Rzecznikowi. W tym celu konieczne byłoby jednak, jak wskazano, sprecyzowanie przedmiotu wniosku poprzez dokładne opisanie zakresu, w jakim zaskarżone przepisy nie odpowiadają wymaganiom, którym w świetle art. 50 Konstytucji musi zadośćuczynić władza publiczna, wkraczając w podlegającą ochronie sferę wolności i praw jednostki. W rezultacie możliwe byłoby wyeliminowanie tego, co niekonstytucyjne oraz pozostawienie tego zakresu kwestionowanych regulacji, które z punktu widzenia Konstytucji nie muszą odpowiadać intensywniejszym gwarancjom. Działanie odwrotne, tj. próba odniesienia rygoru art. 50 Konstytucji, dotyczącego relatywnie wąskiego zakresu stanów faktycznych, do pojemniejszej formuły zakwestionowanych regulacji nie wydaje się w analizowanej sprawie ani zasadne, ani możliwe.
W tym stanie rzeczy, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że postępowanie w zakresie kontroli zgodności art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji (...) z art. 50 Konstytucji podlega ze względu na niedopuszczalność wydania orzeczenia umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 otpTK.
(...)

6. Zarzut naruszenia prawa do sądu (art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 i art. 78 Konstytucji).

6.1. Kwestionowane przepisy i treść zarzutu.

6.1.1. Ostatni zarzut wnioskodawcy dotyczy środków zaskarżenia, jakie przysługują jednostce w związku z przeprowadzeniem kontroli osobistej (przeszukania osoby) oraz „adekwatności tych środków z punktu widzenia wymogów konstytucyjnych".
Rzecznik wniósł o skonfrontowanie z art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 i art. 78 Konstytucji:
1) art. 15 ust. 7 ustawy o Policji, zgodnie z którym „[n]a sposób prowadzenia czynności, o których mowa w ust. 1, przysługuje zażalenie do miejscowo właściwego prokuratora",
(...)

6.1.2. Zdaniem RPO o niezgodności wskazanych przepisów z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji świadczy to, że „ustawodawca albo nie przewidział żadnego środka zaskarżenia (w tym środka zaskarżenia kierowanego do sądu) albo też jedynym środkiem zaskarżenia uczynił zażalenia do prokuratora". W ocenie wnioskodawcy doszło w ten sposób do pozbawienia prawa dostępu do sądu osób, których konstytucyjne prawa i wolności stały się przedmiotem ingerencji organów władzy publicznej.
(...)

6.2. Wzorce kontroli i standard konstytucyjny.

6.2.1. W art. 45 ust. 1 Konstytucji – w myśl którego każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd – wyrażone zostało konstytucyjne prawo do sądu. Odwołując się do ugruntowanego orzecznictwa Trybunału, można stwierdzić, że na prawo to składają się w szczególności: 1) prawo dostępu do sądu, tj. prawo do uruchomienia procedury przed niezależnym, bezstronnym i niezawisłym sądem; 2) prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnej z wymaganiami sprawiedliwości i jawności; 3) prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd; 4) prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawy (zob. m.in. wyroki TK z: 10 maja 2000 r., sygn. K 21/99, OTK ZU nr 4/2000, poz. 109; 19 lutego 2003 r., sygn. P 11/02, OTK ZU nr 2/A/2003, poz. 12; 14 marca 2005 r., sygn. K 35/04, OTK ZU nr 3/A/2005, poz. 23; 24 października 2007 r., sygn. SK 7/06, OTK ZU nr 9/A/2007, poz. 108; 26 lutego 2008 r., sygn. SK 89/06, OTK ZU nr 1/A/2008, poz. 7).
Zasadnicze znaczenie dla określenia zakresu konstytucyjnego prawa do sądu ma pojęcie „sprawy", której rozpatrzenia przez sąd może żądać uprawniony podmiot. Trybunał Konstytucyjny konsekwentnie przyjmuje, że przedmiotowy zakres prawa do sądu trzeba określać przez odniesienie do podstawowej funkcji sądów, tj. rozstrzygania sporów prawnych – ze stosunków prawnych (nie zaś sporów wewnątrz aparatu państwowego, a więc m.in. spraw ze stosunków nadrzędności i podporządkowania między organami państwowymi), a zatem że pojęcie sprawy na gruncie art. 45 ust. 1 Konstytucji wymaga uwzględnienia szerszego kontekstu normatywnego. Wymóg jego autonomicznego ujęcia koliduje z próbami objaśniania go z perspektywy poszczególnych gałęzi prawa – karnego, cywilnego czy administracyjnego. Urzeczywistnienie konstytucyjnej gwarancji prawa do sądu obejmuje więc wszelkie sytuacje – bez względu na szczegółowe regulacje proceduralne – w których pojawia się konieczność rozstrzygania o prawach danego podmiotu w relacji do innych równorzędnych lub w relacji do władzy publicznej, a jednocześnie natura stosunku prawnego wyklucza arbitralność rozstrzygania o sytuacji prawnej podmiotu przez drugą stronę.
Trybunał wielokrotnie powtarzał, że z art. 45 ust. 1 Konstytucji wynika wola ustrojodawcy, aby prawem do sądu objąć możliwie najszerszy zakres spraw. Jego zakres uzupełnia zasada demokratycznego państwa prawnego, z której wynika dyrektywa interpretacyjna zakazująca zawężającej wykładni prawa do sądu. Konstytucja wprowadza więc domniemanie drogi sądowej.
Na gruncie rozpatrywanej sprawy szczególną uwagę należy zwrócić na prawo dostępu do sądu (uruchomienia postępowania). Oznacza ono „możliwość zwrócenia się w każdej sytuacji (sprawie) do sądu z żądaniem określenia (ustalenia) statusu prawnego jednostki, w sytuacjach nie tylko zakwestionowania lub naruszenia jej praw i wolności, lecz również w sytuacjach odczuwanych przez nią niejasności, niepewności, a zwłaszcza obawy wystąpienia takiego naruszenia. Brak wyszczególnienia w komentowanym artykule sytuacji, w których jednostka może angażować sąd w swojej sprawie, oznacza oczywiście zezwolenie na takie angażowanie w każdej sytuacji, według swobodnej jej oceny. Temu uprawnieniu odpowiada naturalnie obowiązek sądu «rozpatrzenia» tej sprawy" (P. Sarnecki, *op.cit.*, s. 1–2). Nie jest to, rzecz jasna, równoznaczne z niedopuszczalnością ustanawiania ograniczeń sądowej ochrony praw

jednostki (zob. np. wyroki TK z: 10 maja 2000 r., sygn. K 21/99; 3 lipca 2008 r., sygn. K 38/07, OTK ZU nr 6/A/2008, poz. 102; 6 maja 2008 r., sygn. SK 49/04, OTK ZU nr 4/A/2008, poz. 55; 2 września 2008 r., sygn. K 35/06, OTK ZU nr 7/A/2008, poz. 120; 16 września 2008 r., sygn. SK 76/06, OTK ZU nr 7/A/2008, poz. 121).

6.2.2. Z prawem do sądu ściśle wiąże się art. 77 ust. 2 Konstytucji, zgodnie z którym ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw. W piśmiennictwie oraz orzecznictwie Trybunału przyjmuje się, że oba te przepisy ustanawiają konstytucyjne gwarancje prawa do sądu (por. wyroki TK z: 9 czerwca 1998 r., sygn. K 28/97, OTK ZU nr 4/1998, poz. 50; 10 maja 2000 r., sygn. K 21/99; P. Tuleja, [w:] *Prawo konstytucyjne RP*, red. P. Sarnecki, Warszawa 1999). Art. 77 ust. 2 Konstytucji rozumie się ponadto jako dopełnienie art. 45 ust. 1 Konstytucji (zob. wyrok TK z 14 czerwca 1999 r., sygn. K 11/98, OTK ZU nr 5/1999, poz. 97). O ile bowiem art. 45 ust. 1 Konstytucji pozytywnie formułuje prawo do sądu, o tyle art. 77 ust. 2 Konstytucji ustanawia zakaz zamykania drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności i praw. Innymi słowy, prawo każdego do sądu oznacza, że nikomu nie można zamykać drogi sądowej. Wszelkie ograniczenia tego prawa muszą spełniać nie tylko warunki wskazane w art. 31 ust. 3 Konstytucji, lecz również uwzględniać kategoryczny zakaz zamykania drogi do sądu w zakresie dochodzenia naruszonych wolności lub praw, o którym mowa w art. 77 ust. 2 Konstytucji. Wyłączenie drogi sądowej w sprawach związanych z naruszeniem wolności i praw może być ustanowione jedynie wprost przepisami konstytucyjnymi (zob. np. wyrok TK z 29 czerwca 2010 r., sygn. P 28/09, OTK ZU nr 5/A/2010, poz. 52; P. Wiliński, *Proces karny w świetle Konstytucji*, Warszawa 2011).
Zarazem przyjmuje się, że art. 77 ust. 2 Konstytucji ma także samodzielne znaczenie normatywne. Z jego negatywnej formuły wynika obowiązek adresowany do ustawodawcy, którego treścią jest nakaz powstrzymywania się od stanowienia regulacji zamykających drogę sądową dochodzenia naruszonych wolności lub praw (zob. np. wyrok TK z 8 grudnia 2009 r., sygn. SK 34/08, OTK ZU nr 11/A/2009, poz. 165). Z perspektywy tego postanowienia Konstytucji niedopuszczalne jest zatem zarówno ustanowienie regulacji wprost wyłączającej orzekanie przez sąd o naruszonych prawach i wolnościach (bezpośrednie zamknięcie drogi sądowej), jak i wprowadzenie środków prawnych, których zastosowanie w praktyce doprowadzi do wyłączenia możliwości orzekania (pośrednie zamknięcie drogi). Tym samym, nawet jeśli przyjąć, że pokrzywdzonemu nie przysługuje konstytucyjne prawo do wszczęcia postępowania karnego odnośnie do przestępstw publicznoskargowych, to weryfikacji wymaga wywiedziony z art. 77 ust. 2 Konstytucji zarzut pośredniego uniemożliwienia skorzystania z prawa do sądu.

6.2.3. Wzorcem kontroli konstytucyjności zakwestionowanych regulacji wnioskodawca uczynił również art. 78 Konstytucji, zgodnie z którym każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa. Przepis ten wyraża ogólną zasadę zaskarżalności wszelkich rozstrzygnięć w każdym postępowaniu prawnym, mającą zapobiegać pomyłkom i arbitralności wydanych orzeczeń i decyzji (zob. postanowienie TK z 8 czerwca 2009 r., sygn. SK 26/07, OTK ZU nr 6/A/2009, poz. 92; wyroki TK z: 10 lipca 2000 r., sygn. SK 12/99, OTK ZU nr 5/2000, poz. 143; 27 marca 2007 r., sygn. SK 3/05, OTK ZU nr 3/A/2007, poz. 32). Podkreślając znaczenie prawa zagwarantowanego w art. 78 Konstytucji, Trybunał stwierdzał, że prawo do zaskarżania orzeczeń stanowi istotny element sprawiedliwości proceduralnej. Z pierwszego zdania art. 78 Konstytucji można wyprowadzić skierowany do prawodawcy postulat takiego kształtowania procedury, aby w miarę możliwości przewidziane w niej było prawo wniesienia przez stronę środka zaskarżenia. Do istoty analizowanego prawa należy możliwość uruchomienia weryfikacji decyzji lub orzeczenia podjętego w pierwszej instancji, co stwarza możliwość kontroli pierwszego rozstrzygnięcia i przeciwdziałania tym samym arbitralności i utrwalaniu pomyłek (zob. wyrok TK z 12 czerwca 2002 r., sygn. P 13/01, OTK ZU nr 4/A/2002, poz. 42). Ustawodawca ma obowiązek nie tylko zapewnić stronie prawo wniesienia środka

zaskarżenia od orzeczenia lub decyzji wydanych w pierwszej instancji, ale także umożliwić organowi rozpatrującemu środek zaskarżenia merytoryczną ocenę prawidłowości rozstrzygniętej sprawy. Środek zaskarżenia powinien przy tym co do zasady spełniać wymóg dewolutywności i mieć suspensywny charakter.
Prawo zagwarantowane w art. 78 Konstytucji nie ma charakteru bezwzględnego, co nie oznacza, że Konstytucja upoważnia do ustanawiania odstępstw od sformułowanej w tym przepisie zasady, bez istotnego materialnie lub proceduralnie kryterium. W wyroku z 25 lipca 2013 r., sygn. SK 61/12 (OTK ZU nr 6/A/2013, poz. 84) Trybunał przyjął, że „art. 78 Konstytucji wymaga, aby, biorąc pod uwagę sposób ukształtowania danego środka zaskarżenia, każdorazowo sprawdzać, czy stronie postępowania rzeczywiście zapewniono możliwość weryfikacji rozstrzygnięcia pierwszoinstancyjnego, ukierunkowaną na zwalczenie wszelkich ewentualnych nieprawidłowości i arbitralności, jakie mogły się w nim ujawnić", a to zakłada konieczność uwzględnienia charakteru i istoty danego postępowania.
W wyroku z 1 lipca 2008 r., sygn. SK 40/07 (OTK ZU nr 6/A/2008, poz. 101) Trybunał stwierdził, że „[s]prawiedliwość proceduralna nie może być oceniana w kategoriach abstrakcyjnych, niezależnie od kategorii spraw, które są przedmiotem rozpoznania sądowego, konfiguracji podmiotowych, znaczenia poszczególnych kategorii praw dla ochrony interesów jednostki itd. Ustawodawca zachowuje w tym zakresie dość znaczne pole swobody, które umożliwia kształtowanie procedur sądowych z uwzględnieniem tych zróżnicowanych czynników i zarazem w sposób stanowiący próbę wyważenia interesów pozostających w pewnym konflikcie". Choć przywołane stanowisko dotyczyło zagwarantowania zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego, to w opinii Trybunału Konstytucyjnego, „w tym zakresie zachowuje ono swą aktualność także w odniesieniu do postępowań prowadzonych przed innymi organami" (wyrok TK z 25 lipca 2013 r., sygn. SK 61/12).

6.3. Ocena konstytucyjności.
(...)

6.3.4. Uwzględniając swoją dotychczasową linię orzeczniczą, Trybunał stwierdził, że w pojęciu sprawy mieszczą się zagadnienia dotyczące kontroli rozstrzygnięć prokuratorskich związanych z prawem do prywatności oraz nietykalnością osobistą. Kontrola zażaleniowa nie tworzy ochrony przed arbitralną ingerencją organów ścigania. Jej celem jest zminimalizowanie skutków tej ingerencji, ponieważ ma ona charakter następczy. Dokonanie kontroli osobistej (przeglądanie zawartości bagażu, sprawdzenie ładunku) powinno zatem podlegać kontroli niezależnego sądu. W związku z powyższym, ze względu na brak sądowej kontroli postanowienia prokuratora, regulacja ta narusza prawo do sądu przez to, że zamyka drogę sądową ochrony konstytucyjnych wolności i praw (por. wyrok o sygn. K 38/07).

6.3.5. Trybunał nie podzielił argumentacji zawartej w stanowisku Sejmu, jakoby środki kontroli sądowej przewidziane w innych przepisach, zarówno prawa karnego jak i cywilnego, gwarantowały w dostatecznym stopniu ochronę praw osoby poddanej kontroli, a zwłaszcza – pozwalały na realizację prawa do sądu.
Sejm wskazał, że osoba, która czuje się poszkodowana działaniami funkcjonariusza w każdym wypadku może złożyć zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa na podstawie art. 217 k.k. (naruszenie nietykalności cielesnej) lub art. 288 k.k. (uszkodzenie, zniszczenie, uczynienie cudzej rzeczy niezdatną do użytku). W niektórych wypadkach możliwe jest także postawienie funkcjonariuszowi zarzutu z art. 231 k.k. (przekroczenie uprawnień, niedopełnienie obowiązku przez funkcjonariusza). Zdaniem Sejmu, z punktu widzenia pokrzywdzonego zainicjowanie postępowania karnego, które wymaga tylko złożenia zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa (także ustnie), jest nawet „prostsze" niż wystąpienie z zażaleniem na czynności funkcjonariusza (s. 57 stanowiska). Ponadto pokrzywdzonemu

służy zażalenie na ewentualną odmowę wszczęcia śledztwa oraz na postanowienie o jego umorzeniu. W stanowisku Sejmu podkreślono, że zakładany przez wnioskodawcę cel kontroli sądowej, tj. badanie legalności przeprowadzenia przez funkcjonariuszy kontroli osobistej czy przeszukania bagażu, może być osiągnięty właśnie przez zainicjowanie postępowania karnego. Natomiast naprawienie szkody wyrządzonej przez czynności funkcjonariuszy jest możliwe na drodze postępowania cywilnego. Za najbardziej skuteczne Sejm uznał wniesienie powództwa odszkodowawczego na podstawie art. 417 § 1 k.c., przewidującego odpowiedzialność władzy publicznej (w niniejszej sprawie zasadniczo Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego) za niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie podczas jej wykonywania. W stanowisku Sejmu przywołano art. 415 k.c. jako generalną podstawę odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną w sposób zawiniony, a także – przepisy kodeksu cywilnego określające podstawy i zakres naprawienia szkody na osobie (art. 444, art. 445 oraz art. 24 k.c.). Zdaniem Sejmu, wnioskodawca nie wykazał, by z Konstytucji wynikał obowiązek ustawodawcy przyznania ochrony sądowej idącej dalej, aniżeli to wynika z obowiązujących przepisów.

Nie kwestionując przedstawionej w stanowisku Sejmu analizy stanu prawnego, TK stwierdził, że wskazane w niej instrumenty prawne o charakterze generalnym, które (poza art. 231 k.k. i art. 417 k.c.) mogą być wykorzystane w każdym wypadku naruszenia dóbr osobistych, także przez osobę prywatną, nie gwarantują zachowania standardu konstytucyjnego w zakresie ochrony sądowej. Analiza nie uwzględnia bowiem tego, że funkcjonariusze wykonujący ustawowo przypisane im zadania, w tym wypadku – przeprowadzając kontrolę osobistą, *a priori* działają w granicach porządku prawnego. O ile w razie naruszenia nietykalności cielesnej (ograniczenia wolności czy naruszenia innego dobra osobistego) osoby fizycznej działania naruszyciela z założenia są bezprawne, o tyle w przypadku podjęcia tych samych działań przez funkcjonariusza na podstawie któregoś z kwestionowanych przepisów ustaw z założenia mamy do czynienia z zachowaniem legalnym. Działanie w ramach porządku prawnego jest bowiem jedną z okoliczności wyłączających bezprawność naruszenia, a tym samym – odpowiedzialność. W konsekwencji, w razie procesu to na pokrzywdzonym spoczywałby ciężar dowodu, że – wbrew założeniu – w konkretnym stanie faktycznym zachowanie funkcjonariusza miało tylko pozory legalności. Zdaniem TK, przeprowadzenie takiego dowodu w procesie (karnym lub cywilnym), którego przedmiotem jest odpowiedzialność osobista funkcjonariusza lub odpowiedzialność odszkodowawcza państwa stanowi zadanie niemal niewykonalne. Ze względu na różnorodność form dokumentowania kontroli osobistej (sporządzania protokołu), jej uproszczoną formę (protokół niewymagający podpisu osoby poddanej kontroli), a nawet dopuszczalność odstąpienia od sporządzenia protokołu (por. D. Szumiło-Kulczycka, *op. cit.,* s. 39–41), weryfikacja legalności czynności podjętej przez funkcjonariusza skuteczna może się okazać w zasadzie tylko wówczas, gdy będzie przeprowadzona niezwłocznie, w postępowaniu mającym na celu ustalenie, czy zostały spełnione ustawowe przesłanki dokonania tej czynności (zasadność, celowość, sposób przeprowadzenia kontroli osobistej).

TK zwraca ponadto uwagę na związek między zakresem ustawowego unormowania czynności podejmowanych przez funkcjonariuszy a prawidłowością i skutecznością sądowej weryfikacji legalności podejmowanych przez nich działań. Można powiedzieć, że dopóki regulacja prawna czynności polegającej na przeprowadzeniu kontroli osobistej nie będzie czyniła zadość standardom wskazanym w niniejszym wyroku, dopóty wątpliwości będzie budzić weryfikacja legalności działań funkcjonariuszy służb. Zarówno służby, jak i organy zewnętrzne powołane do oceny ich działań muszą dysponować wynikającymi z ustawy, precyzyjnie określonymi regułami ingerencji w konstytucyjnie chronione dobra osobiste człowieka. Brak takich reguł prowadzić może do nadużyć w praktyce działania służb i arbitralności oceny legalności konkretnych wypadków ingerencji, zwłaszcza przeprowadzania kontroli osobistej. Ocena ta – zdaniem Trybunału – na żądanie osoby zainteresowanej powinna być dokonywana przez niezawisły sąd, niezależnie od ewentualnego procesu karnego lub cywilnego dotyczącego odpowiedzialności sprawcy i państwa, w imieniu którego działał.

6.4. Umorzenie postępowania w zakresie kontroli zgodności z art. 78 Konstytucji.
Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, w razie stwierdzenia niekonstytucyjności kwestionowanej regulacji chociażby z jednym z powołanych wzorców kontroli, postępowanie w zakresie badania zgodności tej regulacji z pozostałymi wzorcami kontroli może zostać umorzone na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 3 otpTK (zob. m.in. wyroki TK z: 26 czerwca 2001 r., sygn. U 6/00, OTK ZU nr 5/2001, poz. 122; 11 maja 2004 r., sygn. K 4/03, OTK ZU nr 5/A/2004, poz. 41; 19 listopada 2009 r., sygn. K 62/07, OTK ZU nr 10/A/2009, poz. 149; 12 stycznia 2012 r., sygn. Kp 10/09, OTK ZU nr 1/A/2012, poz. 4; 30 lipca 2014 r., sygn. K 23/11).
W niniejszej sprawie Trybunał doszedł do przekonania, że analiza trzeciego zarzutu wnioskodawcy przez pryzmat art. 78 Konstytucji nie jest konieczna. Rozważania te pozostałyby bez wpływu na zasadniczy skutek stwierdzenia niekonstytucyjności zakwestionowanych przepisów.

7. Odroczenie utraty mocy obowiązującej.
Trybunał postanowił o odroczeniu terminu utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnych przepisów wskazanych w sentencji.
W świetle dotychczasowego orzecznictwa Trybunału, w okresie odroczenia przepisy te pozostają w dalszym ciągu częścią systemu prawa oraz mogą być właściwie stosowane przez organy władzy publicznej. Podczas ich stosowania trzeba jednak uwzględniać, że przepisy te utraciły domniemanie konstytucyjności.
Rozstrzygnięcie to uzasadnione jest koniecznością uniknięcia sytuacji, w której funkcjonariusze służb ochrony porządku publicznego zostaliby z dnia na dzień pozbawieni istotnej części swoich uprawnień, co mogłoby przyczynić się do spadku skuteczności ich działań i utrudniać im wykonywanie ustawowych obowiązków.
Trybunał uwzględnił postulaty części uczestników postępowania i odroczył termin utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnych przepisów na maksymalny okres, przewidziany w art. 190 ust. 3 Konstytucji, tj. 18 miesięcy w odniesieniu do ustaw i 12 miesięcy – do rozporządzeń. Motywem takiego rozstrzygnięcia było przekonanie, że dostosowanie zakwestionowanych przez RPO przepisów do standardu konstytucyjnego wymaga wprowadzenia zmian o charakterze systemowym i koordynacji prawotwórczej działalności legislatywy oraz władzy wykonawczej.

Mając powyższe na uwadze, Trybunał Konstytucyjny orzekł jak w sentencji.

2. CHARAKTERYSTYKA UPRAWNIEŃ POLICYJNYCH

2.1. Kontrola osobista (art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji[3])

Jedną z częściej wykonywanych przez policjantów czynności wobec obywatela jest kontrola osobista. Kontrola osobista sama w sobie nie jest czynnością procesową, nie zawiera się również w katalogu czynności operacyjno-rozpoznawczych, więc należy ją zakwalifikować do czynności administracyjno-porządkowych z naciskiem na czynność porządkową.

W roku 2014 Rzecznik Praw Obywatelskich dr hab. Irena Lipowicz skierowała do Trybunału Konstytucyjnego wniosek o zbadanie niekonstytucyjności niektórych przepisów regulujących kwestie przeszukiwania osób, kontroli osobistej oraz przeglądania bagaży. Zdaniem prof. Lipowicz we wskazanych przepisach nie wyznaczono granicy ingerencji w nietykalność osobistą. Wniosek odnosił się m.in. do Kodeksu postępowania karnego i Kodeksu wykroczeń i dotyczył przeszukiwania osoby i jej odzieży. Ponadto dotyczył kontroli osobistej oraz przeglądania bagaży, wynikających z przepisów m.in. o: Policji, Straży Granicznej, Żandarmerii Wojskowej, BOR, ABW, CBA, Służbie Celnej oraz strażach miejskich, rybackich i łowieckich[4]. Rzecznik wskazała, że przepisy tych wszystkich ustaw, mówiąc o „przeszukaniu osoby" lub „kontroli osobistej", poprzestają na ich wprowadzeniu do obrotu prawnego. „Nie definiują tych pojęć, nie wyznaczają w związku z tym ustawowej granicy ingerencji władzy publicznej w sferę prawa do prywatności i w sferę nietykalności osobistej i wolności osobistej" – pisała[5].

„Na podstawie przepisów ustawy nie można więc ustalić w sposób precyzyjny, jakie są granice ingerencji organów władzy publicznej w integralność osoby ludzkiej, a więc przykładowo, czy przeszukanie osoby obejmuje tylko oględziny powierzchni ciała połączone z obowiązkiem rozebrania się do naga, czy też może ono również objąć dalsze drastyczne działania kontrolne" – wskazała RPO[6]. Nowelizacja ustawy o Policji z dnia 14 grudnia 2018 r. wykonuje wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 grudnia 2017 r. (sygn. akt K 17/14) poprzez określenie granic przeszukania, a także dostosowanie uprawnień funkcjonariuszy w zakresie kontroli osobistej do standardów zagwarantowanych w konstytucji. Zgodnie z ustawą kontrola osobista, a także przeglądanie zawartości bagaży i sprawdzanie ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego będzie możliwe nie tylko w wypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary, ale także w celu znalezienia broni lub innych niebezpiecznych przedmiotów mogących służyć do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary lub przedmiotów, których posiadanie jest zabronione albo mogących

[3] Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2019 r. poz. 161, z późn. zm.).
[4] http://www.sprawy-generalne.brpo.gov.pl/pdf/2014/8/II.519.344.2014/207742.pdf.
[5] https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/tk-przepisy-o-kontroli-osobistej-przez-sluzby-naruszaja,73219.html.
[6] https://www.gazetaprawna.pl/artykuly/1092165,tk-zakwestionowal-zapisy-prawa-ws-kontroli-osobistej-przez-sluzby.html.

stanowić dowód w postępowaniu karnym. Kontrola osobista powinna przebiegać w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby kontrolowanej oraz w zakresie niezbędnym w danych okolicznościach do zrealizowania celu kontroli[7].

Zgodnie z treścią **art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji** funkcjonariusze, wykonując czynności, o których mowa w art. 14 tejże ustawy (operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze i administracyjno-porządkowe), mają prawo do dokonywania kontroli osobistej, a także przeglądania zawartości bagaży, sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego:

a) w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary lub
b) w celu znalezienia:
   - broni lub innych niebezpiecznych przedmiotów mogących służyć do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary lub
   - przedmiotów, których posiadanie jest zabronione, lub mogących stanowić dowód w postępowaniu prowadzonym w związku z realizacją zadań, o których mowa w art.1ust.2 pkt 1, 2, 3a, 4, 4a, 6 i 7 ustawy o Policji, oraz przepisów innych ustaw określających zadania Policji lub
   - przedmiotów podlegających przepadkowi w przypadku uzasadnionego przypuszczenia posiadania przez osobę broni lub takich przedmiotów lub uzasadnionego przypuszczenia ich użycia do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary

na zasadach i w sposób określony w **art. 15d** (kontrola osobista) i **art. 15e** (przeglądanie zawartości bagaży) ustawy o Policji**.**

Istota kontroli osobistej

Kontrola osobista polega na sprawdzeniu:

1) zawartości odzieży i obuwia osoby poddawanej kontroli osobistej, zwanej dalej „osobą kontrolowaną" i przedmiotów, które znajdują się na jej ciele, bez odsłaniania przykrytej odzieżą powierzchni ciała;
2) zawartości podręcznego bagażu oraz innych przedmiotów, które posiada przy sobie osoba kontrolowana;
3) zawartości odzieży i obuwia osoby kontrolowanej i przedmiotów, które znajdują się na jej ciele, z odsłonięciem przykrytych odzieżą powierzchni ciała w celu oraz w zakresie niezbędnym do odebrania broni lub przedmiotów, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5, w przypadku gdy ujawniono ich posiadanie przez osobę kontrolowaną podczas sprawdzenia, o którym mowa w pkt 1 lub 2 i gdy do ich odebrania nie jest wystarczające zastosowanie czynności określonych w pkt 1 i 2;
4) jamy ustnej, nosa, uszu oraz włosów osoby kontrolowanej;
5) miejsc intymnych osoby kontrolowanej, w szczególnie uzasadnionych przypadkach.

Sposób przeprowadzenia kontroli osobistej

Policjant dokonuje kontroli osobistej w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby kontrolowanej oraz w zakresie niezbędnym w danych okolicznościach do zrealizowania celu dokonywanej kontroli. Podczas sprawdzenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 3 i 5, osoba kontrolowana powinna być częściowo ubrana. Policjant najpierw sprawdza część odzieży, a przed sprawdzeniem kolejnej części umożliwia osobie kontrolowanej włożenie odzieży już sprawdzonej. W powyższym zapisie została określona klauzula minimalizowania zakresu ingerencji związanej z kontrolą osobistą w dobra osobiste osoby kontrolowanej oraz stosowania adekwatnych do okoliczności środków ingerencji (proporcjonalnego zakresu i rodzaju czynności). Tym samym norma nakazuje wykonywanie czynności w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby kontrolowanej oraz w zakresie niezbędnym w danych okolicznościach do zrealizowania celu dokonywanej kontroli.

[7] https://e-prawnik.pl/informacje/zmiana-ustawy-o-policji-.html.

Sprawdzenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1–3 (zawartości odzieży i obuwia, podręcznego bagażu i innych przedmiotów, kontroli odsłoniętych części ciała) można dokonać wzrokowo, manualnie lub z wykorzystaniem psa służbowego lub środków technicznych niezbędnych do wykrywania materiałów i urządzeń, których posiadanie jest zabronione, w szczególności broni, materiałów wybuchowych, środków odurzających, substancji psychotropowych i ich prekursorów, a sprawdzenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 4 i 5 – wzrokowo lub manualnie (sprawdzenie jamy ustnej, nosa, uszu oraz włosów osoby kontrolowanej, miejsc intymnych osoby kontrolowanej). Wskazano również, że podczas sprawdzenia, o którym mowa w art. 15d ust. 1 pkt 3 i 5 ustawy o Policji (sprawdzenia odkrytych części ciała i miejsc intymnych) osoba kontrolowana powinna być częściowo ubrana. Obowiązkiem policjanta jest sprawdzenie części odzieży, a przed sprawdzeniem kolejnej, umożliwienie włożenia przez osobę kontrolowaną odzieży już sprawdzonej[8]. **Dla zapewnienia zgodności regulacji z zasadą proporcjonalności wkroczenia organu władzy w prawa i wolności podlegające ochronie konstytucyjnej, czynność określona w art. 15d ust. 1 pkt 3 polegającą na sprawdzeniu zawartości odzieży osoby poddawanej kontroli osobistej i przedmiotów, które znajdują się na jej ciele, z odsłonięciem przykrytych odzieżą powierzchni ciała** ma charakter subsydiarny względem czynności wskazanych w art. 15d ust. 1 pkt 1 i 2 i znajduje zastosowanie jedynie w przypadku, gdy podczas wykonywania tych czynności ujawniono broń lub inne niebezpieczne przedmioty oraz gdy czynności te nie były wystarczające do ich odebrania[9] (dotyczy np. sytuacji gdy osoba kontrolowana posiadała ukryte w bieliźnie ostrze noża, czy też przyklejony do powierzchni ciała inny niebezpieczny przedmiot).

Tryb postępowania policjanta podczas realizacji kontroli osobistej

Policjant dokonujący kontroli osobistej:

1) przystępując do czynności związanych z kontrolą osobistą podaje swój stopień, imię i nazwisko w sposób umożliwiający odnotowanie tych danych, a policjant nieumundurowany, na żądanie osoby kontrolowanej, okazuje również legitymację służbową w taki sposób, aby osoba kontrolowana miała możliwość odczytać i zanotować nazwisko policjanta oraz numer legitymacji i organ, który ją wydał;
2) podaje podstawę prawną i przyczynę podjęcia kontroli osobistej;
3) legitymuje osobę kontrolowaną oraz inne osoby, jeżeli uczestniczą w czynności;
4) może wezwać osobę kontrolowaną do dobrowolnego wydania przez nią broni lub innych niebezpiecznych przedmiotów mogących służyć do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary lub przedmiotów mogących stanowić dowód w postępowaniu prowadzonym w związku z realizacją zadań, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5, lub podlegających przepadkowi oraz może żądać opróżnienia przez osobę kontrolowaną kieszeni, innych części odzieży znajdujących się na ciele osoby kontrolowanej lub przez nią posiadanych, jak również może żądać przyjęcia przez osobę kontrolowaną odpowiedniej pozycji ciała w sposób umożliwiający sprawdzenie miejsc intymnych;
5) odbiera osobie kontrolowanej broń lub inne niebezpieczne przedmioty mogące służyć do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary albo przedmioty, których posiadanie jest zabronione lub przedmioty mogące stanowić dowód w postępowaniu prowadzonym w związku z realizacją zadań, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5, lub podlegające przepadkowi;
6) sprawdza, czy informacje o osobie kontrolowanej, przedmiotach lub dokumentach posiadanych przez tę osobę są przetwarzane w zbiorach danych prowadzonych przez Policję lub w dostępnych Policji krajowych i międzynarodowych systemach informacyjnych, w których przetwarza się informacje, w tym dane osobowe o osobach podejrzanych o popełnienie przestępstw, osobach zaginionych lub osobach poszukiwanych w związku z ochroną bezpieczeństwa i porządku publicznego lub

[8] https://mundurowe.info/748,zmiana-regulacji-prawnej-dot-kontroli-osobistej/.
[9] Tamże.

w których przetwarza się informacje o skradzionych lub utraconych dokumentach lub przedmiotach, w celu ich odnalezienia;
7) pobiera niezbędne dane osobowe osoby kontrolowanej lub innych osób, jeżeli uczestniczą w czynności, oraz dane dotyczące posiadanych przez osobę kontrolowaną dokumentów i podlegających sprawdzeniu przedmiotów, w tym dane związane z tymi przedmiotami lub utrwalone na tych dokumentach;
8) może odstąpić od wykonywania czynności, o których mowa w pkt 1 i 3, w przypadku gdy czynności te zostały wykonane przez policjanta bezpośrednio przed przystąpieniem do dokonania kontroli osobistej w ramach realizacji innych uprawnień określonych w art. 15, w szczególności w związku z legitymowaniem osoby.

Kontroli osobistej dokonuje policjant tej samej płci, co osoba kontrolowana w miejscu niedostępnym w czasie wykonywania kontroli dla osób postronnych.

W przypadku gdy kontrola osobista musi być dokonana niezwłocznie, w szczególności ze względu na okoliczności mogące stanowić zagrożenie życia lub zdrowia ludzkiego lub mienia, może jej dokonać policjant płci odmiennej niż osoba kontrolowana, także w miejscu niespełniającym warunku, o którym mowa w ust. 5, w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby kontrolowanej.

Podczas kontroli osobistej może być obecna osoba przybrana przez dokonującego czynności, a w przypadku gdy nie uniemożliwi to przeprowadzenia kontroli osobistej albo nie utrudni jej przeprowadzenia w istotny sposób, podczas kontroli osobistej może być obecna także osoba wskazana przez osobę kontrolowaną, co jest pewnego rodzaju *novum*[10].

Osoba kontrolowana jest obowiązana umożliwić policjantom dokonanie czynności, o których mowa w ust. 1.

Po zakończeniu kontroli osobistej policjant poucza osobę kontrolowaną o prawie do złożenia zażalenia, o którym mowa w ust. 11, oraz o prawie do żądania sporządzenia protokołu kontroli osobistej[11].

Dokumentowanie czynności kontroli osobistej

Z kontroli osobistej sporządza się protokół w przypadku, gdy osoba kontrolowana zgłosiła takie żądanie bezpośrednio po jej dokonaniu oraz w przypadku, gdy w toku kontroli znaleziono broń lub przedmioty, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5[12].

Protokół zawiera w szczególności:

1) oznaczenie czynności, podstawy prawnej i przyczyny jej podjęcia, jej miejsca oraz danych osoby kontrolowanej i osób uczestniczących w kontroli osobistej, obejmujących w szczególności imię, nazwisko, numer PESEL lub datę urodzenia oraz rodzaj i cechy identyfikacyjne dokumentu, na podstawie którego ustalono tożsamość osoby;
2) datę i godzinę rozpoczęcia i zakończenia czynności;
3) dane policjanta dokonującego czynności obejmujące stopień, imię, nazwisko oraz nazwę jednostki organizacyjnej Policji, w której pełni służbę;
4) nazwę jednostki organizacyjnej Policji, właściwej ze względu na miejsce dokonania kontroli osobistej;
5) przebieg czynności, oświadczenia i wnioski jej uczestników;
6) spis znalezionych i odebranych przedmiotów oraz w miarę potrzeby ich opis;
7) pouczenie osoby kontrolowanej o jej prawach;
8) w miarę potrzeby stwierdzenie innych okoliczności dotyczących przebiegu czynności.

[10] Tamże.
[11] Tamże.
[12] Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, art. 15d ust. 10.

Osobie kontrolowanej przysługuje zażalenie do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce dokonania kontroli osobistej, w terminie 7 dni od dnia jej dokonania, w celu zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości jej dokonania. Do zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 50 Kodeksu postępowania karnego.
W przypadku stwierdzenia bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości dokonania kontroli osobistej, sąd zawiadamia o tym prokuratora i kierownika jednostki organizacyjnej Policji nadrzędnej nad jednostką organizacyjną Policji, w której pełni służbę policjant, który dokonał kontroli osobistej.
W przypadku gdy w toku kontroli osobistej nie znaleziono broni lub przedmiotów, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5, lub w przypadku gdy osoba kontrolowana nie zgłosiła żądania sporządzenia protokołu kontroli, kontrolę osobistą dokumentuje się w dokumentacji służbowej, określając datę, czas, miejsce i przyczynę jej dokonania, dane osób w niej uczestniczących oraz rodzaj i wynik czynności, a także informację o pouczeniu osoby kontrolowanej, o którym mowa w ust. 9 (zapis w notatniku służbowym, sporządzenie notatki urzędowej, notatki służbowej).
W przypadku gdy przedmioty ujawnione w wyniku czynności, o których mowa w ust. 1, stwarzają niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia lub mienia, policjant, w granicach dostępnych środków, niezwłocznie podejmuje czynności ochronne, a w szczególności zabezpiecza miejsce zagrożone przed dostępem osób postronnych oraz powiadamia dyżurnego właściwej miejscowo jednostki organizacyjnej Policji o konieczności zarządzenia działań usuwających to niebezpieczeństwo.
Zażalenie, o którym mowa wyżej składa się za pośrednictwem jednostki organizacyjnej Policji właściwej według miejsca dokonania kontroli osobistej. Jednostka organizacyjna Policji, o której mowa w zdaniu pierwszym, niezwłocznie przekazuje zażalenie do sądu rejonowego.

2.2. Przeglądanie zawartości bagaży lub sprawdzanie ładunków w portach, na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego (art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji)

Przeglądanie bagażu lub sprawdzenie ładunków w portach, na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego jest dokonywane na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 5 (uprawnienia policjantów w trakcie wykonywania czynności służbowych) i art. 15e ustawy o Policji (przeglądanie zawartości bagaży lub sprawdzanie ładunków).
Czynność ta polega na:
- **wzrokowej i manualnej kontroli zawartości** (w tym manualnym sprawdzeniu ładunków, elementów konstrukcyjnych bagaży oraz znajdujących się w nich przedmiotów),
- **sprawdzeniu zawartości bagaży i ładunków z wykorzystaniem psa służbowego** (także z wykorzystaniem środków technicznych niezbędnych do wykrywania materiałów i urządzeń zabronionych, w szczególności broni, materiałów wybuchowych, środków odurzających, substancji psychotropowych i ich prekursorów).

Czynności te wykonuje się w obecności posiadacza bagażu lub ładunku, a w przypadku jego nieobecności – w obecności przedstawiciela przewoźnika, spedytora lub agenta morskiego.
W przypadku bagaży lub ładunków przyjętych do przewozu czynności kontrolne wykonuje się w obecności przedstawiciela przewoźnika, spedytora lub agenta morskiego.
W szczególnie uzasadnionym przypadkach, wskazanych w art. 15e ust. 4 ustawy o Policji (w przypadku braku możliwości zapewnienia natychmiastowej obecności osób, o których mowa w ust. 2, policjant może wykonać czynności określone w ust. 1 bez ich obecności, jeżeli z posiadanych informacji wynika, że zwłoka

może spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzkiego lub mienia, albo gdy istnieje uzasadniona obawa zniszczenia bądź utracenia przedmiotów mogących stanowić dowód w postępowaniu prowadzonym w związku z realizacją zadań, o których mowa w art. 15 możliwe jest podjęcie kontroli bez udziału ww. osób.

Dokumentowanie czynności przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków znajdujących się w portach, na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego.
Dokumentowanie dokonania czynności przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków znajdujących się w portach, na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego normują przepisy art. 15e ust. 10 i 12 ustawy o Policji, w których zasady postępowania policjantów w tym zakresie określono analogicznie, jak w przypadku dokonywania kontroli osobistej[13] oraz w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 maja 2019 r. w sprawie dokumentowania przez policjantów kontroli osobistej oraz przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków.
Ustawodawca wprowadził prawo żądania przez funkcjonariusza udostępnienia bagaży, ich wyjęcia, otwarcia i pokazania zawartości, jak też udostępnienia przestrzeni bagażowej. Tak określonemu prawu odpowiada ustawowo sformułowany obowiązek ich udostępnienia[14]. Należy dodać, iż policjant w miarę możliwości wykonuje czynności w sposób niepowodujący uszkodzenia przeglądanych bagaży lub ładunków. Jeżeli przedmioty zabronione są ukryte np. w elemencie o strukturze zamkniętej (zaspawana rura, profil zamknięty), to w celu ujawnienia tychże przedmiotów niezbędne i w pełni uzasadnione będzie naruszenie struktury skrytki.
Z czynności kontroli bagażu lub ładunku (bezpośrednio po jej dokonaniu) sporządza się protokół na żądanie osoby uprawnionej, w której obecności dokonano tych czynności, lub gdy znaleziono broń lub przedmioty niebezpieczne, lub mogące stanowić dowód przestępstwa, lub których posiadanie jest zabronione, jak też te, które podlegają przepadkowi[15].

Protokół zawiera w szczególności:
1) oznaczenie czynności, podstawy prawnej i przyczyny jej podjęcia, jej miejsca oraz danych osób w niej uczestniczących, obejmujących w szczególności imię, nazwisko, numer PESEL lub datę urodzenia oraz rodzaj i cechy identyfikacyjne dokumentu, na podstawie którego ustalono tożsamość osób;
2) datę i godzinę rozpoczęcia i zakończenia czynności;
3) dane policjanta dokonującego czynności obejmujące stopień, imię, nazwisko oraz nazwę jednostki organizacyjnej Policji, w której pełni służbę;
4) nazwę jednostki organizacyjnej Policji, właściwej ze względu na miejsce dokonania ww. czynności;
5) przebieg czynności, oświadczenia i wnioski jej uczestników;
6) spis znalezionych i odebranych przedmiotów oraz w miarę potrzeby ich opis;
7) pouczenie osoby kontrolowanej o jej prawach;
8) w miarę potrzeby stwierdzenie innych okoliczności dotyczących przebiegu czynności[16].

Posiadaczowi bagaży lub ładunków lub przedstawicielowi przewoźnika, spedytora lub agenta morskiego, w obecności którego dokonano czynności przeglądania zawartości bagaży i sprawdzenia ładunków, przysługuje także zażalenie do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce dokonania czynności, w terminie 7 dni od dnia jej dokonania, w celu zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości jej dokonania. Do zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 50 Kodeksu postępowania

[13] https://mundurowe.info/748,zmiana-regulacji-prawnej-dot-kontroli-osobistej/?cn-reloaded=1.
[14] http://gazeta.policja.pl/997/informacje/169846,Kierunki-zmian-ustawowych-uprawnien-Policji.html.
[15] Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, art. 15e ust. 11.
[16] Tamże, art. 15e ust. 10.

karnego[17]. W przypadku stwierdzenia bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości dokonania czynności przepis art. 15d (kontrola osobista) ust. 12 stosuje się odpowiednio (zażalenie to wnosi się za pośrednictwem jednostki organizacyjnej Policji właściwej według miejsca dokonania czynności). Jednostka organizacyjna Policji natomiast niezwłocznie przekazuje zażalenie do sądu rejonowego. Sąd zawiadamia o tym prokuratora i kierownika jednostki organizacyjnej Policji nadrzędnej nad jednostką organizacyjną Policji, w której pełni służbę policjant, który dokonał czynności.

2.3. Sprawdzenie prewencyjne (art. 15 ust. 1 pkt 9 ustawy o Policji) i wydawanie osobom poleceń określonego zachowania się (art. 15 ust. 1 pkt 10 ustawy o Policji)

Nowelizacja ustawy wprowadza regulację nowego uprawnienia policyjnego określanego jako **sprawdzenie prewencyjne.** Dotychczas czynność ta wykonywana była w oparciu o wewnętrzne regulacje, w tym zarządzenia Komendanta Głównego Policji. Aktualnie **art. 15 ust. 1 pkt 9** ustawy o Policji stanowi, że policjanci wykonując czynności w granicach swoich ustawowych zadań i kompetencji mają prawo do dokonywania **sprawdzenia prewencyjnego** w celu ochrony przed bezprawnymi zamachami na życie lub zdrowie osób lub mienie albo w celu ochrony przed nieuprawnionymi działaniami skutkującymi zagrożeniem życia lub zdrowia lub bezpieczeństwa i porządku publicznego lub:

a) zapobiegania zdarzeniom o charakterze terrorystycznym – osób w związku z ich dostępem na teren obiektów lub obszarów ochranianych przez Policję lub w związku z zabezpieczeniem przez Policję imprez masowych lub zgromadzeń, bagaży lub przedmiotów posiadanych przez te osoby, a także środków transportu lądowego, powietrznego i wodnego lub pojazdów, którymi się poruszają w związku z dostępem do tych obiektów lub obszarów;
b) znalezienia i odebrania przedmiotów, których użycie ze względu na ich właściwości może spowodować zagrożenie życia lub zdrowia lub bezpieczeństwa przeprowadzonych czynności osób:
   - doprowadzanych przez Policję na polecenie lub zarządzenie uprawnionego organu,
   - w związku z realizacją czynności określonych przepisami prawa lub osób w stanie nietrzeźwości doprowadzanych przez Policję w celu wytrzeźwienia do siedziby jednostki organizacyjnej Policji lub innego miejsca określonego przepisami prawa lub wskazanego przez uprawniony organ, na polecenie lub zarządzenie którego dokonuje się doprowadzenia, w tym osób doprowadzanych umieszczonych w jednostkach organizacyjnych Policji w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia,
   - zatrzymywanych w przypadkach określonych w ust. 1 pkt 2–3 (tj. zatrzymywanych w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw, osób pozbawionych wolności, które na podstawie zezwolenia właściwego organu opuściły areszt śledczy albo zakład karny i w wyznaczonym terminie nie powróciły do niego, osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia), osób zatrzymanych, przyjmowanych do jednostek organizacyjnych Policji do pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych lub policyjnych izb dziecka lub umieszczanych w tych pomieszczeniach,
   - pozbawionych wolności, w tym przebywających w zakładach karnych, aresztach śledczych, zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, policyjnych izbach dziecka lub innych ośrodkach

[17] Tamże, art. 15e ust. 11.

dla nieletnich, a także osób skazanych lub tymczasowo aresztowanych przekazywanych na podstawie umów międzynarodowych, podczas wykonywania w stosunku do tych osób przez Policję, na polecenie sądu lub prokuratora, czynności polegających na przemieszczaniu tych osób w związku z wykonywaniem czynności procesowych lub innych czynności określonych przez sąd lub prokuratora[18].

Sprawdzenie prewencyjne polega na manualnym sprawdzeniu osoby, zawartości jej odzieży oraz przedmiotów znajdujących się na jej ciele lub przez nią posiadanych, sprawdzeniu za pomocą środków technicznych niezbędnych do wykrywania materiałów i urządzeń niebezpiecznych lub których posiadanie jest zabronione, w szczególności broni, materiałów wybuchowych, środków odurzających, substancji psychotropowych i ich prekursorów, sprawdzeniu biochemicznym, lub z wykorzystaniem psa służbowego w zakresie niezbędnym do realizacji celu podejmowanych czynności w danych okolicznościach oraz w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, wobec której czynności są wykonywane[19].

W zakresie zapobiegania zdarzeniom o charakterze terrorystycznym, wobec osób i w związku z ich dostępem na teren obiektów lub obszarów ochranianych przez Policję, jak również wobec osób doprowadzonych w związku z realizacją czynności określonych przepisami prawa lub osób doprowadzanych przez Policję w celu wytrzeźwienia, w przypadku wystąpienia przesłanek do przeprowadzenia sprawdzenia prewencyjnego, w pierwszej kolejności przeprowadza się ją, na ogólnych zasadach określonych w ustawie o Policji.

W stosunku do osób zatrzymanych, doprowadzanych lub konwojowanych sprawdzenie prewencyjne może polegać również na:

1) żądaniu zdjęcia przez osobę odzieży i obuwia;
2) zdjęciu osobie odzieży i obuwia w przypadku niewykonania powyższego żądania;
3) dokonaniu oględzin ciała tej osoby oraz sprawdzeniu zdjętej odzieży i obuwia, w tym z wykorzystaniem środków technicznych niezbędnych do wykrywania materiałów i urządzeń niebezpiecznych lub z wykorzystaniem psa służbowego;
4) żądaniu wydania oraz oddania do depozytu lub w celu zajęcia lub zabezpieczenia:
   a) środków płatniczych i przedmiotów wartościowych, dokumentów tożsamości, środków łączności oraz urządzeń technicznych służących do rejestrowania i odtwarzania informacji,
   b) przedmiotów, które mogą stanowić zagrożenie życia, zdrowia lub bezpieczeństwa osoby poddanej sprawdzeniu prewencyjnemu lub innych osób albo bezpieczeństwa przeprowadzanych czynności, w tym broni lub innych niebezpiecznych przedmiotów mogących służyć do popełnienia przestępstwa lub wykroczenia lub przedmiotów mogących stanowić dowód w postępowaniu prowadzonym w związku z realizacją zadań, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5 (czynności zbliżone do przeszukania), lub podlegających przepadkowi,
   c) przedmiotów, które mogą stanowić zagrożenie dla porządku lub bezpieczeństwa osoby znajdującej się w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, w pokoju przejściowym, w tymczasowym pomieszczeniu przejściowym lub w policyjnej izbie dziecka, w szczególności przedmiotów posiadających ostre krawędzie lub zakończenie, środków służących do obezwładniania, dopuszczonych do obrotu produktów leczniczych, produktów zawierających alkohol, sznurowadeł, pasków, szalików, zapałek, zapalniczek lub innych przedmiotów, których wymiary lub ilość naruszają ustalony porządek bądź bezpieczeństwo pobytu w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, w pokoju przejściowym, w tymczasowym pomieszczeniu przejściowym lub w policyjnej izbie dziecka;

[18] Tamże, art. 15 ust .1 pkt 9.
[19] Tamże, art. 15g ust. 1.

5) odebraniu przedmiotów, o których mowa w pkt 4, oraz ich przyjęciu do depozytu, zabezpieczeniu lub zajęciu – w szczególności gdy czynności te przeprowadza się w przypadku zatrzymywania osoby zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 2–3 ustawy o Policji, umieszczania osoby w jednostce organizacyjnej Policji w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, w pokoju przejściowym, w tymczasowym pomieszczeniu przejściowym lub w policyjnej izbie dziecka, przejmowania osoby w związku z wykonywanymi czynnościami przez Policję, a także po zakończeniu widzenia lub innej czynności związanej z kontaktem osoby zatrzymanej, konwojowanej lub doprowadzonej z innymi osobami lub po każdorazowej utracie kontaktu wzrokowego z osobą konwojowaną lub doprowadzaną[20].

Czynności, o których mowa w ust. 3 pkt 1–3, wykonuje się w sposób umożliwiający osobie pozostawienie części odzieży na ciele, a po sprawdzeniu zdjętej odzieży – jej włożenie przed zdjęciem pozostałej niesprawdzonej części odzieży oraz w warunkach zapewniających poszanowanie jej intymności.

Sprawdzenia powinien dokonać policjant tej samej płci, co osoba kontrolowana w miejscu niedostępnym w czasie wykonywania kontroli dla osób postronnych. W przypadku gdy sprawdzenie musi być dokonane niezwłocznie, w szczególności ze względu na okoliczności mogące stanowić zagrożenie życia, zdrowia ludzkiego lub mienia, może go dokonać policjant płci odmiennej niż osoba kontrolowana, także w miejscu niespełniającym warunku, o którym mowa powyżej, w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby kontrolowanej. W przypadku gdy przedmioty ujawnione w wyniku czynności stwarzają niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia lub mienia, policjant, w granicach dostępnych środków, niezwłocznie podejmuje czynności ochronne, a w szczególności zabezpiecza miejsce zagrożone przed dostępem osób postronnych oraz powiadamia dyżurnego właściwej miejscowo jednostki organizacyjnej Policji o konieczności zarządzenia działań usuwających to niebezpieczeństwo.

W przypadku gdy w toku sprawdzenia prewencyjnego osób zatrzymanych, doprowadzonych lub konwojowanych ujawniono broń lub przedmioty, sprawdzenie to traktuje się jako kontrolę osobistą oraz stosuje się odpowiednio procedurę określoną powyżej.

Osoby doprowadzane przez Policję na polecenie lub zarządzenie uprawnionego organu lub w związku z realizacją czynności określonych przepisami prawa lub osoby w stanie nietrzeźwości doprowadzane przez Policję w celu wytrzeźwienia do siedziby jednostki organizacyjnej Policji lub innego miejsca określonego przepisami prawa lub wskazanego przez uprawniony organ, zatrzymywane w trybie procesowym, penitencjarnym oraz prewencyjnym, pozbawione wolności, w tym przebywające w zakładach karnych, aresztach śledczych, zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, policyjnych izbach dziecka lub innych ośrodkach dla nieletnich, a także osoby skazane lub tymczasowo aresztowane przekazywane na podstawie umów międzynarodowych, podczas wykonywania w stosunku do tych osób przez Policję, na polecenie sądu lub prokuratora, czynności polegających na przemieszczaniu tych osób w związku z wykonywaniem czynności procesowych lub innych czynności określonych przez sąd lub prokuratora, umieszczone w jednostce organizacyjnej Policji w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, w pokoju przejściowym, w tymczasowym pomieszczeniu przejściowym lub w policyjnej izbie dziecka, które ukończyły 18 lat i upoważniły pisemnie wskazaną przez siebie osobę do odbioru przedmiotów w miejscu ich zdeponowania, mają prawo do rozporządzania przekazanymi do depozytu przedmiotami, takimi jak: środki płatnicze i przedmioty wartościowe, dokumenty tożsamości, środki łączności oraz urządzenia techniczne służące do rejestrowania i odtwarzania informacji i inne, wyjątkiem jest przekazywanie tych przedmiotów osobie zatrzymanej, osobie konwojowanej lub doprowadzanej oraz korzystanie z tych przedmiotów i ich posiadanie przez te osoby, a także wyjątkiem są przedmioty, które zostały zatrzymane lub zajęte w drodze zabezpieczenia bądź egzekucji administracyjnej.

[20] Tamże, art. 15g ust. 3.

W przypadku zwalniania osoby z pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, z pokoju przejściowego, z tymczasowego pomieszczenia przejściowego lub z policyjnej izby dziecka, w celu jej przekazania do wykonania czynności procesowych lub innych czynności określonych przez sąd lub prokuratora, środki, dokumenty tożsamości, urządzenia techniczne i inne przedmioty z wyjątkiem sznurowadeł, paska i szalika, przejmuje na czas doprowadzenia lub konwoju policjant realizujący doprowadzenie lub konwój.
W związku z odmową poddania się sprawdzeniu prewencyjnemu, osobie można odmówić wstępu na teren obiektów lub obszarów ochranianych przez Policję lub na imprezę masową zabezpieczaną przez Policję, jak również uniemożliwić udział w zgromadzeniu.
W znowelizowanej ustawie o Policji usankcjonowano także uprawnienie policyjne polegające na wydawaniu osobie poleceń określonego zachowania się. Policjant może takie polecenie wydać w granicach niezbędnych do wykonywania czynności, takich jak: legitymowanie, zatrzymywanie w trybie procesowym, penitencjarnym, prewencyjnym, pobieranie od osób odcisków linii papilarnych lub wymazu ze śluzówki policzków, przeszukanie osób i pomieszczeń, dokonywanie kontroli osobistej, przeglądanie zawartości bagaży i sprawdzania ładunków, sprawdzenie prewencyjne lub wykonywania innych czynności służbowych podejmowanych w zakresie i w celu realizacji ustawowych zadań Policji lub w granicach niezbędnych do ochrony przed zatarciem śladów przy zabezpieczaniu miejsca zdarzenia lub w celu uniknięcia bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa osób lub mienia, gdy jest to niezbędne do sprawnej realizacji zadań Policji albo uniknięcia zatarcia śladów przestępstwa lub wykroczenia.

3. ZAŁĄCZNIKI

ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI
z dnia 7 maja 2019 r. (Dz. U. poz. 904)

w sprawie dokumentowania przez policjantów kontroli osobistej oraz przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków

Na podstawie art. 15f ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2019 r. poz. 161 i 125) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa:

1) sposób sporządzania protokołu z dokonania:
   a) kontroli osobistej w przypadkach, o których mowa w art. 15d ust. 10 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, zwanej dalej „ustawą", oraz dokumentacji służbowej z dokonania kontroli osobistej w przypadkach, o których mowa w art. 15d ust. 13 ustawy,
   b) czynności przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego w przypadkach, o których mowa w art. 15e ust. 10 ustawy, oraz dokumentacji służbowej z dokonania tych czynności w przypadkach, o których mowa w art. 15e ust. 12 ustawy;
2) wzór protokołu z dokonania kontroli osobistej oraz wzór protokołu z przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego;
3) sposób postępowania w jednostkach organizacyjnych Policji:
   a) ze złożonym zażaleniem na dokonanie kontroli osobistej oraz na dokonanie czynności przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego, celem nadania mu biegu,
   b) z protokołami i dokumentacją służbową sporządzonymi w wyniku dokonania kontroli osobistej oraz przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego.

§ 2. 1. W przypadkach, o których mowa w art. 15d ust. 10 i art. 15e ust. 10 ustawy, odpowiednio protokół z dokonania kontroli osobistej oraz protokół z przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego sporządza się na piśmie, w dwóch egzemplarzach, według wzorów określonych odpowiednio w załącznikach nr 1 i 2 do rozporządzenia.

2. Protokoły, o których mowa w ust. 1, sporządza się odręcznie lub za pomocą urządzeń lub środków technicznych umożliwiających zapis tekstu będących na wyposażeniu jednostek organizacyjnych Policji.

3. Protokół sporządzony za pomocą urządzeń lub środków technicznych, o których mowa w ust. 2, podpisuje własnoręcznie policjant sporządzający protokół, osoba, wobec której dokonano czynności objętych protokołem, inne osoby, jeżeli uczestniczyły w czynności objętej protokołem, oraz osoba, której wydano drugi egzemplarz protokołu.

1) Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji kieruje działem administracji rządowej – sprawy wewnętrzne, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (Dz. U. poz. 97 i 225).

4. Oświadczenia, wnioski oraz stwierdzenia określonych okoliczności przez policjanta dokonującego czynności, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy, oraz przez osobę, wobec której tych czynności dokonano, lub przez inne osoby uczestniczące w czynności, a także zgłoszone przez te osoby zarzuty zamieszcza się w protokole z możliwie największą dokładnością. W protokole zamieszcza się z pełną dokładnością żądania osoby, wobec której dokonano czynności objętej protokołem, oraz osób biorących udział w czynności, w zakresie ich praw lub interesów związanych z dokonaną czynnością.

5. W protokole nie zastępuje się zapisu treści oświadczeń, stwierdzeń, wniosków i zarzutów odwoływaniem się do innych protokołów lub dokumentów.

6. Jeżeli osoba, wobec której dokonano czynności, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy, lub inne osoby uczestniczące w tych czynnościach odmawiają złożenia podpisu na protokole lub nie mogą go złożyć, policjant dokonujący czynności zaznacza przyczynę braku podpisu w protokole.

7. W przypadku gdy w protokole brakuje miejsca na wpisanie potrzebnych informacji lub treści, należy je wpisać z uwzględnieniem niezbędnych informacji i treści przewidzianych dla danej części protokołu na osobnym arkuszu, załączając go do protokołu.

8. Protokół z dokonania czynności, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy, sporządzony zgodnie z ust. 1–7, ma postać dokumentu papierowego.

9. Wzór protokołu z dokonania kontroli osobistej jest określony w załączniku nr 1 do rozporządzenia.

10. Wzór protokołu z przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego jest określony w załączniku nr 2 do rozporządzenia.

§ 3. 1. W przypadkach, o których mowa w art. 15d ust. 13 oraz art. 15e ust. 12 ustawy, policjant dokumentuje dokonanie czynności, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy, na piśmie w dokumentacji służbowej, w szczególności w notatniku służbowym lub notatce służbowej.

2. W dokumentacji, o której mowa w ust. 1, policjant, stosownie do dokonanych czynności kontroli osobistej lub czynności przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego, zamieszcza informacje, o których mowa w art. 15d ust. 13 lub w art. 15e ust. 12 ustawy.

3. Dokumentację, o której mowa w ust. 1, sporządza się odręcznie lub za pomocą urządzeń lub środków technicznych, o których mowa w § 2 ust. 2, w postaci papierowej lub elektronicznej.

§ 4. 1. Zażalenie na dokonanie kontroli osobistej lub na dokonanie przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego, złożone odpowiednio na podstawie art. 15d ust. 11 lub na podstawie art. 15e ust. 11 ustawy, jednostka organizacyjna Policji właściwa według miejsca dokonania tych czynności, celem nadania mu biegu, przekazuje niezwłocznie do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce dokonania tych czynności wraz z:

1) kopią protokołu z dokonanych czynności w przypadkach, o których mowa w art. 15d ust. 10 oraz w art. 15e ust. 10 ustawy;
2) kopią dokumentacji służbowej sporządzonej w przypadkach, o których mowa w art. 15d ust. 13 oraz art. 15e ust. 12 ustawy;
3) kopią ewentualnych innych dokumentów lub materiałów sporządzonych w związku z dokonanymi czynnościami, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy, w szczególności kopią protokołu zatrzymania osoby, jeżeli w związku z tymi czynnościami dokonano zatrzymania osoby;
4) pisemnym odniesieniem się jednostki organizacyjnej Policji, w której pełni służbę policjant dokonujący czynności, których dotyczy zażalenie, do treści tego zażalenia i podniesionych w nim zarzutów.

2. Zażalenie, o którym mowa w art. 15d ust. 11 i art. 15e ust. 11 ustawy, w sprawie należącej do właściwości sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce dokonania czynności, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy, skierowane do niewłaściwej jednostki organizacyjnej Policji, przekazuje się niezwłocznie jednostce organizacyjnej Policji właściwej według miejsca dokonania tych czynności, celem nadania dalszego biegu zgodnie z ust. 1.

§ 5. Protokoły i dokumentację służbową sporządzone w wyniku dokonania kontroli osobistej oraz przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego przechowuje się w jednostce organizacyjnej Policji właściwej według miejsca dokonania tych czynności w sposób zapewniający ich ochronę przed utratą, zniszczeniem, nieuprawnionym dostępem lub modyfikacją, a następnie archiwizuje na zasadach określonych w przepisach regulujących jednolity rzeczowy wykaz akt Policji.

§ 6. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

Załączniki do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych
i Administracji z dnia 7 maja 2019 r. (poz. 904)

Załącznik nr 1

WZÓR

PROTOKÓŁ[1]
Z DOKONANIA KONTROLI OSOBISTEJ

……
(znak / numer sprawy)

……
(nazwa jednostki organizacyjnej Policji właściwej ze względu na miejsce dokonania czynności)

I. Na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji dokonano kontroli osobistej*:

1) w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary lub

2) w celu znalezienia:

a) broni lub innych niebezpiecznych przedmiotów mogących służyć do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary lub

b) przedmiotów, których posiadanie jest zabronione lub mogących stanowić dowód w postępowaniu prowadzonym w związku z realizacją zadań, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1, 2, 3a, 4, 4a, 6 i 7 ustawy, oraz przepisów innych ustaw określających zadania Policji, lub

c) przedmiotów podlegających przepadkowi w przypadku uzasadnionego przypuszczenia posiadania przez osobę broni lub takich przedmiotów lub uzasadnionego przypuszczenia ich użycia do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary.

II. Dane policjanta dokonującego czynności:

Stopień służbowy …… Imię i nazwisko ……

Nazwa jednostki organizacyjnej Policji, w której pełni służbę ……

……

III. Przyczyna dokonania czynności:

……

……

……

……

IV. Miejsce dokonania czynności oraz data i godzina rozpoczęcia czynności:

Miejscowość ……

Ulica ……

Nr domu ……

Nr mieszkania ……

godzina	minuta	dzień	miesiąc	rok

V. Dane osoby poddanej kontroli osobistej, zwanej dalej „osobą kontrolowaną”:

Imię i nazwisko …… Obywatelstwo ……

Numer PESEL (o ile posiada) …… Płeć** ☐ mężczyzna ☐ kobieta

Data urodzenia ……/……/……
dzień miesiąc rok

Imię ojca*** …… Imię matki*** ……

Nazwisko rodowe*** ……

Adres zamieszkania/pobytu:

1. Rodzaj adresu (zamieszkania lub pobytu) ……

Państwo …… Miejscowość****……

…… Ulica ……

Nr domu …… Nr mieszkania …… Kod …… Poczta ……

[1] Dopuszcza się wypełnienie formularza w postaci papierowej lub elektronicznej. W przypadku wypełnienia w formie elektronicznej formularz należy wydrukować oraz podpisać własnoręcznie.
* Niewłaściwe skreślić.
** Właściwe zaznaczyć krzyżykiem.
*** Wypełnia się, gdy dane te są niezbędne dla jednoznacznego zidentyfikowania osoby.
**** W przypadku miejsca zamieszkania lub pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej należy wpisać również nazwę województwa i powiatu.

Str. 1/5

2. Rodzaj adresu (zamieszkania lub pobytu) ……

Państwo …… Miejscowość**** ……

…… Ulica ……

Nr domu …… Nr mieszkania …… Kod …… Poczta ……

VI. Dokumenty posiadane przez osobę kontrolowaną, na podstawie których ustalono jej tożsamość:

1. Rodzaj dokumentu …… Numer dokumentu ……

Seria …… Data wydania ……/……/……
dzień miesiąc rok

Data ważności dokumentu ……/……/……
dzień miesiąc rok

Wystawca dokumentu (nazwa organu wydającego dokument) ……

Państwo/miasto wydania ……

2. Rodzaj dokumentu …… Numer dokumentu ……

Seria …… Data wydania ……/……/……
dzień miesiąc rok

Data ważności dokumentu ……/……/……
dzień miesiąc rok

Wystawca dokumentu (nazwa organu wydającego dokument) ……

Państwo/miasto wydania ……

Uwagi – należy odnotować brak dokumentu tożsamości lub innego dokumentu umożliwiającego ustalenie tożsamości osoby kontrolowanej:

……

……

VII. Inne sposoby i podstawy ustalenia tożsamości osoby kontrolowanej:

1. **Informacje w postaci zdjęcia wraz z opisem wizerunku osoby lub odcisków linii papilarnych lub innych informacji zgromadzonych w policyjnych zbiorach danych lub zbiorach danych, do których Policja posiada dostęp w trybie teletransmisji danych (należy wskazać rodzaj informacji, na podstawie których ustalono tożsamość osoby):**

……

……

2. **Oświadczenie lub oświadczenia innych osób, których tożsamość została ustalona na podstawie dokumentów tożsamości lub innego dokumentu umożliwiającego jej ustalenie, dotyczące tożsamości osoby kontrolowanej (treść oświadczenia):**

……

……

……

……

VIII. Osoby uczestniczące w czynności*:

1) **osoba wskazana przez osobę kontrolowaną;**
2) **osoba przybrana przez funkcjonariusza Policji dokonującego czynności.**

IX. Dane osoby uczestniczącej w czynności:

Imię i nazwisko …… Obywatelstwo ……

Numer PESEL (o ile posiada) …… Płeć** ☐ mężczyzna ☐ kobieta

Data urodzenia ……/……/……
dzień miesiąc rok

Dokumenty posiadane przez osobę uczestniczącą w czynności, na podstawie których ustalono tożsamość:

Rodzaj dokumentu …… Numer dokumentu ……

Seria …… Data wydania ……/……/……
dzień miesiąc rok

Data ważności dokumentu ……/……/……
dzień miesiąc rok

Wystawca dokumentu (nazwa organu wydającego dokument) ……

Państwo/miasto wydania ……

* Niewłaściwe skreślić.
** Właściwe zaznaczyć krzyżykiem.
**** W przypadku miejsca zamieszkania lub pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej należy wpisać również nazwę województwa i powiatu.

Str. 2/5

Uwagi – należy odnotować brak dokumentu tożsamości lub innego dokumentu umożliwiającego ustalenie tożsamości osoby uczestniczącej w czynności:

……

……

X. Inne sposoby i podstawy ustalenia tożsamości osoby uczestniczącej w czynności:

1. **Informacje w postaci zdjęcia wraz z opisem wizerunku osoby lub odcisków linii papilarnych lub innych informacji zgromadzonych w policyjnych zbiorach danych lub zbiorach danych, do których Policja posiada dostęp w trybie teletransmisji danych (należy wskazać rodzaj informacji, na podstawie których ustalono tożsamość osoby):**

……

……

2. **Oświadczenie lub oświadczenia innych osób, których tożsamość została ustalona na podstawie dokumentów tożsamości lub innego dokumentu umożliwiającego jej ustalenie, dotyczące tożsamości osoby uczestniczącej w czynności:**

……

……

……

……

……

……

XI. Przebieg czynności:

……

……

……

……

……

……

XII. Spis znalezionych i odebranych przedmiotów podczas czynności i w ich wyniku lub odnotowanie braku znalezienia lub odebrania przedmiotów:

……

……

……

……

……

……

……

……

XIII. Opis znalezionych i odebranych przedmiotów (w miarę potrzeby):

……

……

……

……

……

……

……

XIV. Czynności podjęte w związku ze znalezieniem i odebraniem przedmiotów:

……

……

……

……

……

Str. 3/5

XV. Okoliczności dokonania czynności oraz stwierdzenie innych okoliczności dotyczących przebiegu czynności:

……
……
……
……

XVI. Oświadczenia i wnioski osoby kontrolowanej:

……
……
……
……
……

XVII. Oświadczenia i wnioski osoby uczestniczącej w czynności:

……
……
……
……
……

XVIII. Omówienie skreśleń i poprawek:

……
……
……

XIX. Zarzuty co do treści protokołu zgłoszone przez osobę kontrolowaną:

……
……
……
……

XX. Zarzuty co do treści protokołu zgłoszone przez osobę uczestniczącą w czynności:

……
……
……
……

XXI. Oświadczenia policjanta dokonującego czynności:

……
……
……
……

XXII. Data i godzina zakończenia czynności:

godzina	minuta	dzień	miesiąc	rok

Protokół osobiście odczytałem(-łam) / odczytano mi.*

…… (podpis policjanta dokonującego czynności) …… (podpis osoby uczestniczącej w czynności) …… (podpis osoby kontrolowanej)

XXIII. Wskazanie przyczyny braku podpisu osoby uczestniczącej w czynności:

……
……
……

XXIV. Wskazanie przyczyny braku podpisu osoby kontrolowanej:

……
……
……

* Niewłaściwe skreślić.

Str. 4/5

POUCZENIE OSOBY PODDANEJ KONTROLI OSOBISTEJ O JEJ PRAWACH

Zostałem(-łam) pouczony(-na) o przysługującym mi:

1) **prawie do złożenia zażalenia do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce dokonania kontroli osobistej, w terminie 7 dni od dnia jej dokonania, w celu zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości dokonania kontroli osobistej – art. 15d ust. 11 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji;**
2) **prawie do żądania sporządzenia protokołu z kontroli osobistej bezpośrednio po jej dokonaniu – art. 15d ust. 9 i 10 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji.**

……
(podpis osoby kontrolowanej)

XXV. Załączniki do protokołu:

Wymienienie załączników ……..

……...

XXVI. Potwierdzenie otrzymania egzemplarza protokołu:

Egzemplarz protokołu otrzymałem(-łam) w dniu ……..…/……/……/……/……
dzień miesiąc rok godzina minuty

……
(podpis osoby, której wydano egzemplarz protokołu)

Str. 5/5

Załącznik nr 2

WZÓR

PROTOKÓŁ[1]
Z PRZEGLĄDANIA ZAWARTOŚCI BAGAŻY LUB SPRAWDZANIA ŁADUNKÓW W PORTACH I NA DWORCACH ORAZ W ŚRODKACH TRANSPORTU LĄDOWEGO, POWIETRZNEGO I WODNEGO

.....
(znak / numer sprawy)

.....
(nazwa jednostki organizacyjnej Policji właściwej ze względu na miejsce dokonania czynności)

I. Na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji dokonano*:

1) przeglądania zawartości bagaży w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego lub

2) sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego:

a) w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary lub

b) w celu znalezienia:

– broni lub innych niebezpiecznych przedmiotów mogących służyć do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary lub

– przedmiotów, których posiadanie jest zabronione lub mogących stanowić dowód w postępowaniu prowadzonym w związku z realizacją zadań, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1, 2, 3a, 4, 4a, 6 i 7 ustawy, oraz przepisów innych ustaw określających zadania Policji, lub

– przedmiotów podlegających przepadkowi w przypadku uzasadnionego przypuszczenia posiadania przez osobę broni lub takich przedmiotów lub uzasadnionego przypuszczenia ich użycia do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary.

II. Dane policjanta dokonującego czynności:

Stopień służbowy ..... Imię i nazwisko .....

Nazwa jednostki organizacyjnej Policji, w której pełni służbę .....

.....

III. Przyczyna dokonania czynności:

.....

.....

.....

.....

IV. Miejsce dokonania czynności oraz data i godzina rozpoczęcia czynności:

Miejscowość .....

Ulica .....

Nr domu .....

Nr mieszkania .....

godzina	minuta	dzień	miesiąc	rok

V. Dane osoby – posiadacza bagaży / posiadacza ładunków / przedstawiciela przewoźnika / przedstawiciela spedytora / przedstawiciela agenta morskiego*, zwanej dalej „osobą, w obecności której dokonano czynności”:

Imię i nazwisko ..... Obywatelstwo .....

Numer PESEL (o ile posiada) ..... Płeć** ☐ mężczyzna ☐ kobieta

Data urodzenia ...../...../.....
dzień miesiąc rok

Nazwisko rodowe*** .....

Imię ojca*** ..... Imię matki*** .....

[1] Dopuszcza się wypełnienie formularza w postaci papierowej lub elektronicznej. W przypadku wypełnienia w formie elektronicznej formularz należy wydrukować oraz podpisać własnoręcznie.
* Niewłaściwe skreślić.
** Właściwe zaznaczyć krzyżykiem.
*** Wypełnia się, gdy dane te są niezbędne dla jednoznacznego zidentyfikowania osoby.

Str. 1/4

Adres zamieszkania/pobytu:

1. Rodzaj adresu (zamieszkania lub pobytu) ……

Państwo …… Miejscowość**** ……

…… Ulica ……

Nr domu …… Nr mieszkania …… Kod …… Poczta ……

2. Rodzaj adresu (zamieszkania lub pobytu) ……

Państwo …… Miejscowość**** ……

…… Ulica ……

Nr domu …… Nr mieszkania …… Kod …… Poczta ……

VI. Dokumenty posiadane przez osobę, w obecności której dokonano czynności, na podstawie których ustalono jej tożsamość:

1. Rodzaj dokumentu …… Numer dokumentu ……

Seria …… Data wydania ……/……/……
dzień miesiąc rok

Data ważności dokumentu ……/……/……
dzień miesiąc rok

Wystawca dokumentu (nazwa organu wydającego dokument) ……

Państwo/miasto wydania ……

2. Rodzaj dokumentu …… Numer dokumentu ……

Seria …… Data wydania ……/……/……
dzień miesiąc rok

Data ważności dokumentu ……/……/……
dzień miesiąc rok

Wystawca dokumentu (nazwa organu wydającego dokument) ……

Państwo/miasto wydania ……

Uwagi – należy odnotować brak dokumentu tożsamości lub innego dokumentu umożliwiającego ustalenie tożsamości osoby, w obecności której dokonano czynności:

……

……

VII. Inne sposoby i podstawy ustalenia tożsamości osoby, w obecności której dokonano czynności:

1. **Informacje w postaci zdjęcia wraz z opisem wizerunku osoby lub odcisków linii papilarnych lub innych informacji zgromadzonych w policyjnych zbiorach danych lub zbiorach danych, do których Policja posiada dostęp w trybie teletransmisji danych (należy wskazać rodzaj informacji, na podstawie których ustalono tożsamość osoby):**

……

……

2. **Oświadczenie lub oświadczenia innych osób, których tożsamość została ustalona na podstawie dokumentów tożsamości lub innego dokumentu umożliwiającego jej ustalenie, dotyczące tożsamości osoby, w obecności której dokonano czynności (treść oświadczenia):**

……

……

……

……

……

……

VIII. Przebieg czynności (z uwzględnieniem rodzaju, oznaczenia, liczby bagaży, ilości ładunków):

……

……

……

……

……

……

* Niewłaściwe skreślić.
**** W przypadku miejsca zamieszkania lub pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej należy wpisać również nazwę województwa i powiatu.

Str. 2/4

IX. Spis znalezionych i odebranych przedmiotów podczas czynności i w ich wyniku lub odnotowanie braku znalezienia lub odebrania przedmiotów:

……

……

……

……

……

……

……

……

X. Opis znalezionych i odebranych przedmiotów (w miarę potrzeby):

……

……

……

……

……

……

……

XI. Czynności podjęte w związku ze znalezieniem i odebraniem przedmiotów:

……

……

……

……

……

XII. Okoliczności dokonania czynności oraz stwierdzenie innych okoliczności dotyczących przebiegu czynności:

……

……

……

……

XIII. Oświadczenia i wnioski osoby, w obecności której dokonano czynności:

……

……

……

……

……

XIV. Omówienie skreśleń i poprawek:

……

……

……

XV. Zarzuty co do treści protokołu zgłoszone przez osobę, w obecności której dokonano czynności:

……

……

……

……

XVI. Oświadczenia policjanta dokonującego czynności:

……

……

……

……

……

Str. 3/4

XVII. Data i godzina zakończenia czynności:

godzina	minuta	dzień	miesiąc	rok

Protokół osobiście odczytałem(-łam) / odczytano mi.*

…….....
(podpis policjanta dokonującego czynności)

…….
(podpis osoby, w obecności której dokonano czynności)

XVIII. Wskazanie przyczyny braku podpisu osoby, w obecności której dokonano czynności:

……..

……..

POUCZENIE OSOBY, W OBECNOŚCI KTÓREJ DOKONANO CZYNNOŚCI PRZEGLĄDANIA BAGAŻY LUB SPRAWDZANIA ŁADUNKÓW W PORTACH I NA DWORCACH ORAZ W ŚRODKACH TRANSPORTU LĄDOWEGO, POWIETRZNEGO I WODNEGO – POSIADACZA BAGAŻY LUB ŁADUNKÓW, PRZEDSTAWICIELA PRZEWOŹNIKA, SPEDYTORA LUB AGENTA MORSKIEGO – O JEJ PRAWACH

Zostałem(-łam) pouczony(-na) o przysługującym mi:

1) **prawie do złożenia zażalenia do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce dokonania czynności przeglądania bagaży lub sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego, w terminie 7 dni od dnia ich dokonania, w celu zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości ich dokonania – art. 15e ust. 11 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji;**
2) **prawie do żądania sporządzenia protokołu z dokonania czynności przeglądania bagaży lub sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego bezpośrednio po ich dokonaniu – art. 15e ust. 9 i 10 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji.**

……
(podpis osoby, w obecności której dokonano czynności przeglądania bagaży
lub sprawdzania ładunków – posiadacza bagaży lub ładunków,
przedstawiciela przewoźnika, spedytora lub agenta morskiego)

XIX. Załączniki do protokołu:

Wymienienie załączników ……..……..

……

XX. Potwierdzenie otrzymania egzemplarza protokołu:

Egzemplarz protokołu otrzymałem(-łam) w dniu …….……/……..……/……..……/……..……..
dzień miesiąc rok godzina minuty

……
(podpis osoby, której wydano egzemplarz protokołu)

* Niewłaściwe skreślić.

Str. 4/4

BIBLIOGRAFIA

Akty prawne

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2019 r. poz. 161, z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 maja 2019 r. w sprawie dokumentowania przez policjantów kontroli osobistej oraz przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków (Dz. U. z 2019 r. poz. 904).

Pismo Biura Kadr, Szkolenia i Obsługi Prawnej Komendy Głównej Policji nr Kk-32197/18 dot. zmian w ustawie o Policji.

Netografia

http://www.sprawy-generalne.brpo.gov.pl/pdf/2014/8/II.519.344.2014/207742.pdf.

https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/tk-przepisy-o-kontroli-osobistej-przez-sluzby-naruszaja,73219.html.

https://www.gazetaprawna.pl/artykuly/1092165,tk-zakwestionowal-zapisy-prawa-ws-kontroli-osobistej-przez-sluzby.html.

https://e-prawnik.pl/informacje/zmiana-ustawy-o-policji-.html.

https://mundurowe.info/748,zmiana-regulacji-prawnej-dot-kontroli-osobistej/.

WYKAZ TYTUŁÓW WYDAWANYCH W SERII „MATERIAŁY DYDAKTYCZNE"

2009 r.

1. **M. Pilaciński**, *Materiały szkoleniowe dotyczące podstaw wiedzy z zakresu technologii oświetleniowej*
2. **ZTO CSP**, *Skrypt dla słuchaczy kursu specjalistycznego dla policjantów służby kryminalnej w komórkach techniki operacyjnej z zakresu prowadzenia obserwacji pieszej* (poufne)
3. **M. Pokrzywa**, *Wybrane aspekty prowadzenia postępowań przygotowawczych w sprawach o uprowadzenie małoletniego określonych w art. 211 k.k.*
4. **T. Maczuga**, *Taktyka i techniki interwencji. Zestaw zadań dla słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego*
5. **A. Grygutis, P. Sobiech, A. Wilisowski**, *Prowadzenie działań pościgowych przez Policję* (SP w Katowicach)
6. **P. Sielecki, P. Sobiech, D. Pluta**, *Broń palna* (SP w Katowicach)
7. **S. Liszkiewicz**, *Przeszukanie i czynności zbliżone do przeszukania*

2010 r.

8. **P. Górnik, J. Kaleta**, *Postępowanie mandatowe za wykroczenia skarbowe* (SP w Katowicach)
9. **J. Sterczewski, K. Fojcik**, *Strzelba gładkolufowa SDASS Imperator kal. 12/76* – wyd. II (SP w Katowicach)
10. **S. Korecki,** *Postępowanie w sprawach nieletnich – cz. II* (SP w Katowicach)
11. **R. Maj, J. Zając**, *Zasady wypełniania meldunku informacyjnego*
12. **M. Bondel**, *Ogumienie. Podstawowe zagadnienia*
13. **H. Purzyńska,** *Sprawdzanie osób, pojazdów, dokumentów, rzeczy w KSIP. Ćwiczenia dla słuchaczy*
14. **A. Lazur (red.)**, *Kazusy z prawa karnego materialnego. Suplement – rozwiązania kazusów*
15. **W. Radecki, M. Śrubka**, *Przyjęcie informacji o przestępstwie i przesłuchanie świadka*
16. **D. Boruszewski, R. Kobryś**, *Kontrola transportu drogowego. Pojazdy nienormatywne – szczegółowe regulacje prawne* (stan prawny na 31.01.2010 r.)
17. **J. Misiak**, *Wykonywanie poleceń uprawnionych organów oraz udzielanie pomocy i asysty*
18. **W. Łabuz,** *Przeszukanie osoby, pomieszczeń i rzeczy*
19. **R. Maj, J. Zając (red.)**, *Poszukiwanie osób i rzeczy oraz ujawnienia sprawców przestępstw w ramach wybranych czynności operacyjno-rozpoznawczych i administracyjno-porządkowych*
20. **D. Baj, T. Fęcki, T. Grochowski, W. Halicki**, *Część szczególna prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń*
21. **R. Kobryś, A. Sałkowska**, *Zatrzymanie pojazdu do kontroli. Zakres podstawowy*
22. **P. Górnik**, *Podstawy prawne funkcjonowania oraz zadania straży gminnych* (SP w Katowicach)
23. **W. Jasińska, V. Grudzień**, *Postępowanie nakazowe a wniosek oskarżyciela o skazanie bez przeprowadzania rozprawy* (SP w Katowicach)
24. **A. Lazur**, *Przepisy karne wybranych ustaw szczególnych*
25. **J. Wróbel, A. Chechelski**, *Współdziałanie Policji z wybranymi podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i porządek publiczny* (SP w Katowicach)
26. **T. Stechnij, P. Wąsiel**, *Szkolenie strzeleckie – zbiór podstawowych materiałów pomocniczych dla słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego* (SP w Katowicach)
27. **M. Szlauer**, *Zjawisko przemocy domowej wobec kobiet* (SP w Katowicach)
28. **A. Kłosek, J. Wróbel**, *Obowiązki policjanta pełniącego służbę w PDOZ* (SP w Katowicach)
29. **A. Kłosek, W. Kreihs**, *Udzielanie informacji środkom masowego przekazu* (SP w Katowicach)

30. **T. Sibiela**, *Sprawdzenie i weryfikacja numeru identyfikacyjnego pojazdu podczas kontroli drogowej* (SP w Katowicach)

31. **A. Cichy, T. Mreńca**, *Prawne aspekty bezpieczeństwa w sieci internetowej (wybrane zagadnienia).* (SP w Katowicach)

32. **K. Bodzioch, D. Poważa**, *Postawy, stereotypy, wiedza i doświadczenie policjantów dzielnicowych na temat ofiar przemocy domowej na podstawie badań własnych* (SP w Katowicach)

33. **T. Maczuga, M. Milewski, W. Brzozowski**, *Wybrane elementy taktyki zatrzymania osób w pomieszczeniach*

34. **E. Ciborowska, T. Fęcki, E. Jakimiuk, D. Korolczuk**, *Część ogólna prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń oraz elementy wstępu do prawoznawstwa*

35. **A. Dubińska-Donder, R. Idzikowski, M. Lis -Walewska**, *Wykonywanie czynności w sprawach o wykroczenia*

2011 r.

36. **R. Maj, J. Zając**, *Przestępstwa komputerowe*

37. **L. Dyduch**, *Policja a straż gminna (miejska) – realizacja uprawnień oraz stosowanie przez strażników gminnych (miejskich) środków przymusu bezpośredniego i broni palnej bojowej*

38. **R. Kobryś, R. Kuchar**, *Zasady ogólne stosowania urządzeń organizacji i bezpieczeństwa ruchu drogowego. Wyciąg z przepisów*

39. **M. Bogusz, I. Bogusz**, *Oględziny miejsca zdarzenia złożone pod względem organizacyjnym*

40. **A. Dyrda**, *Kontrola operacyjna. Wyciąg z aktów prawnych*

41. **T. Maczuga**, *Taktyka i techniki interwencji – zbiór materiałów szkoleniowych policji francuskiej*

42. **B. Kiliszek, W. Woźny**, *Rola i zadania dowódcy nieetatowej grupy rozpoznania minersko-pirotechnicznego na miejscu zdarzenia* (poufne)

43. **D. Szymanik**, *Badania techniczne pojazdów*

44. **L. Dyduch**, *Przygotowanie i dyslokacja służby patrolowej*

45. **R. Doliński, A. Gierak, J. Orłowski**, *Fotoradary*

46. **L. Dyduch**, *Wybrane przepisy prawne regulujące pracę spottersa*

47. **R. Socha, B. Kaczmarczyk**, *Wyspecjalizowane instytucje realizujące zadania na rzecz bezpieczeństwa. Cz. I – Formacje uzbrojone właściwe w sprawach bezpieczeństwa publicznego*

48. **G. Perz**, *Zasady zachowania się policjantów*

49. **R. Maj, J. Zając**, *Zasady wypełniania meldunku informacyjnego. Wydanie zaktualizowane i uzupełnione*

50. **J. Misiak**, *Przestępstwo a wykroczenie. Analiza porównawcza*

51. **Ł. Długołęcki**, *Nowoczesne systemy nawigacyjne wykorzystywane w służbie patrolowej na wodach*

52. **J. Przasnyski, R. Rozenek**, *Bezpieczeństwo i zagrożenia podczas pokonywania zakrętów na drodze*

53. **K. Bakalarczyk-Burakowska, P. Haraś, R. Lewandowski**, *Ustalanie sprawców przestępstw popełnianych za pośrednictwem Internetu*

54. **M. Wziątek, A. Przybylik**, *Tresura psów służbowych. Ćwiczenia obrończe*

55. **W. Różycki**, *Podstawowe zabiegi resuscytacji wobec tonących*

56. **K. Bakalarczyk-Burakowska, P. Haraś, R. Lewandowski**, *Cyberprzemoc*

57. **M. Król,** *Konwoje i doprowadzenia osób*

58. **K. Szczerbaty, K. Mikosza, T. Midro**, *Chemiczne środki obezwładniające stosowane przez polską Policję. Część I*

59. **G. Wiorowski, K. Lubryczyński**, *Tresura psów służbowych. Tropienie śladów ludzkich*

60. **L. Dyduch**, *Taktyka interwencji wobec wybranych kategorii osób*

2012 r.

61. **A. Walasek**, *Tresura psów służbowych. Posłuszeństwo ogólne*

62. **K. Bakalarczyk-Burakowska, P. Haraś, R. Lewandowski**, *Praktyczne wykorzystanie Systemu Poszukiwawczego Policji*

63. **Ł. Szwejkowski**, *Przestępstwa z nienawiści. Wybrane zagadnienia*

64. **Z. Mikulski**, *Motocyklowa asysta honorowa*

65. **A. Cholewski**, *Sposoby sprawdzania obiektów pod względem bezpieczeństwa minersko-pirotechnicznego*

66. **G. Leśniak, J. Kuźmiński, A. Wiśniewski**, *Kształtowanie ogólnej sprawności fizycznej w kontekście działań interwencyjnych funkcjonariuszy Policji*

67. **I. Kordas**, *Praktyczne aspekty pracy operacyjnej Policji. Tabele pomocnicze i założenia do ćwiczeń*

68. **A. Przekaziński, R. Szczech**, *Czas pracy kierowców*

69. **K. Bakalarczyk-Burakowska, P. Haraś, R. Lewandowski**, *Kazusy dotyczące zagadnień informatycznych*

70. **G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych z zakresu prewencji na szkoleniu zawodowym podstawowym*

71. **D. Golicki, H. Kowalik**, *Budowa i działanie broni palnej krótkiej. Pytania i odpowiedzi*

72. **M. Prokopczyk, R. Ośka, M. Hańczuk**, *Tresura psów służbowych. Wyszukiwanie zapachów materiałów wybuchowych*

73. **M. Zbrzeżny, P. Mroczkowski, M. Bocian**, *Bezpieczeństwo podczas hamowania awaryjnego*

74. **M. Zbrzeżny, P. Mroczkowski, M. Bocian**, *Pozycja kierującego za kierownicą*

75. **D. Baj, D. Bober**, *Kary i środki karne na gruncie Kodeksu karnego i Kodeksu wykroczeń*

76. **D. Cyma-Końska**, *Interwencja policyjna wobec przemocy w rodzinie*

77. **K. Szczerbaty, K. Mikosza, T. Midro**, *Chemiczne środki obezwładniające stosowane przez polską Policję. Część II*

78. **D. Chodziński**, *Pranie pieniędzy jako jedna z form działania zorganizowanych grup przestępczych*

79. **A. Rybicka-Nowek**, *Wybrane zagadnienia z zakresu praw człowieka. Poradnik dla nauczyciela policyjnego*

80. **J. Konieczny, B. Hajdacki**, *Pistolety maszynowe wykorzystywane w Policji*

81. **A. Walasek**, *Tresura psów służbowych. Psy do wyszukiwania zapachów narkotyków*

82. **S. Ronowicz, I. Bogusz, D. Śledziewski, W. Weremko**, *Podstawowe wiadomości z fotografii kryminalistycznej*

2013 r.

83. **M. Pilaciński, R. Szczech, D. Szymanik**, *Układy kierownicze pojazdów*

84. **I. Bogusz, M. Bogusz**, *Technika kryminalistyczna – ślady biologiczne*

85. **D. Bober, D. Baj**, *Odpowiedzialność dyscyplinarna policjanta*

86. **R. Kobryś**, *Potrącenie pieszego – wybrane zagadnienia z zakresu rekonstrukcji wypadku drogowego*

87. **Ł. Szwejkowski**, *Korupcja – wybrane zagadnienia*

88. **G. Jankowski**, *Etyka zawodowa policjanta w aspekcie wybranych przymiotów osobowych*

89. **M. Zbrzeżny, P. Mroczkowski, D. Kulikowski**, *Kierowanie ruchem drogowym*

90. **K. Mikosza**, *Rola i zadania Policji w zwalczaniu terroryzmu*

91. **R. Socha, M. Karpeta**, *Dziecko jako ofiara przemocy*

92. **D. Cyma-Końska**, *Zatrzymanie osoby jako środek przymusu*

93. **R. Maj**, *Poszukiwanie osób zaginionych oraz postępowanie w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości*

94. **M. Śrubka**, *Karnoprocesowe aspekty zabezpieczania mienia*

95. **M. Lis-Walewska, A. Mańko-Czajka**, *Środki oddziaływania wychowawczego stosowane wobec sprawcy wykroczenia*

96. **B. Krzemień**, *Resuscytacja krążeniowo-oddechowa (Basic Life Support – BLS)*

97. **A. Pawłowski, J. Pośpiech**, *Podstawy interwencji policyjnych ze szczególnym uwzględnieniem zasad podejmowania czynności wobec osób z zaburzeniami psychicznymi oraz nosicieli wirusa HIV*

98. **K. Zalewski**, *Zdarzenia zakłócające prawidłowy przebieg służby w PDOZ*

99. **G. Perz**, *Wybrane zagadnienia historii Policji*

100. **D. Szymanik**, *Oświetlenie nowoczesnych samochodów a bezpieczeństwo jazdy w warunkach nocnych*

101. **G. Winnicki**, *Zacięcia broni palnej krótkiej*

102. **K. Zaranek**, *Oględziny pojazdu jednośladowego na przykładzie motocykla Honda CBX 750*

103. **D. Śledziewski**, *Dowód osobisty – zabezpieczenia stwierdzające autentyczność dokumentu*

104. **I. Bogusz**, *Dokumentacja fotograficzna z oględzin miejsca zdarzenia z uwzględnieniem makrofotografii i fotografii w świetle UV*

105. **W. Nienałtowski, R. Nienałtowski**, *Administracyjno-prawne aspekty wydawania pozwolenia na broń palną*

106. **S. Hołoweńko, Z. Jagielski, R. Szczech**, *Technika kierowania samochodem*

107. **D. Baj, D. Bober, J. Golat**, *Wybrane przestępstwa przeciwko mieniu – w świetle aktualnego orzecznictwa*

108. **G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych z zakresu prewencji szkolenia podstawowego zawodowego (stan prawny na 3.12.2013 r.)*

109. **M. Śrubka**, *Przesłuchanie świadka w procesie karnym*

2014 r.

110. **M. Walczuk, M. Bogusz, I. Bogusz**, *Ślady biologiczne – analiza mechanizmu powstawania plam krwi i możliwości jej wykorzystania w procesie wykrywczym*

111. **M. Łojek, J. Setniewska**, *Wybrane akty wykonawcze z zakresu kontroli ruchu drogowego*

112. **P. Kreczmański, P. Pińczuk**, *Tresura psów służbowych. Szkolenie psów tropiących*

113. **M. Śrubka, B. Waszkiewicz**, *Postępowanie sprawdzające i postępowanie w niezbędnym zakresie (art. 307 i 308 kpk)*

114. **D. Boruszewski, M. Jackowski, S. Hołoweńko**, *Wymagane dokumenty podczas wykonywania przewozu drogowego*

115. **A. Rybicka, K. Winnicka**, *Legitymowanie osób transeksualnych*

116. **L. Dyduch, K. Świerczewski, W. Biedrzycki**, *Użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przez policjantów*

117. **A. Idzikowski**, *Szkolenie strzeleckie. Bezpieczeństwo – charakterystyka zagadnienia*

118. **A. Mańko-Czajka**, *Postępowanie przyspieszone w sprawach o wykroczenia*

119. **D. Cyma-Końska**, *Zatrzymanie osoby jako środek przymusu (wydanie II)*

120. **K. Bakalarczyk-Burakowska, R. Lewandowski, T. Siemianowski**, *Krajowy System Informacyjny Policji w teorii i praktyce. Ćwiczenia*

121. **S. Klimaszewski**, *Wybrane elementy postępowania w sprawach nieletnich – część I*

122. **M. Śrubka, B. Waszkiewicz**, *Świadek wykroczenia*

123. **S. Ronowicz**, *Fotografia kryminalistyczna. Przewodnik do prac praktycznych*

124. **W. Biedrzycki, K. Świerczewski**, *Charakterystyka funkcjonowania dzielnicowego w Policji*

125. **R. Nienałtowski**, *Wybrane przestępstwa i wykroczenia dotyczące broni palnej i amunicji*

126. **W. Weremko**, *Dokumentacja uzupełniająca z oględzin miejsca zdarzenia. Szkice i plany*

127. **D. Baj, D. Bober, J. Golat**, *Wybrane przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu – w świetle aktualnego orzecznictwa*

2015 r.

128. **M. Śrubka, D. Korolczuk, A. Przybylik**, *Policjant jako oskarżyciel publiczny w sprawach o wykroczenia*

129. **P. Chelber, P. Winnicki**, *Podstawy łączności w Policji*

130. **K. Bakalarczyk-Burakowska, R. Lewandowski, T. Siemianowski**, *Przygotowanie policjanta do wykorzystania przez Policję dorobku prawnego Schengen*

131. **M. Śmiałek**, *Subkultury młodzieżowe w Polsce – wybrane zagadnienia*

132. **J. Misiak, J. Golat**, *Karne i administracyjne aspekty wprowadzenia do obrotu paliwa niespełniającego norm jakościowych. Wpływ wadliwego jakościowo paliwa na środowisko naturalne*

133. **R. Lewandowski, T. Siemianowski**, *Zastrzeganie dokumentów tożsamości – System Dokumenty Zastrzeżone*

134. **M. Komosiński, A. Pawłowski, C. Suszyński**, *Zasady przyjmowania, przekazywania i zwalniania osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia*

135. **R. Rozenek**, *Wideorejestratory PolCam i Videorapid 2. Obsługa urządzeń*

136. **L. Dyduch**, *Bezpieczeństwo w czasie realizacji czynności i działań policyjnych*

137. **I. Bogusz, M. Bogusz**, *Ślady kryminalistyczne – dla słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego*

138. **A. Czekaj, R. Grabski**, *Obserwacja jako metoda pracy operacyjnej* (poufne)

139. **R. Grabski, A. Czekaj**, *Błędy występujące w obserwacji* (poufne)

140. **G. Sadowski, Z. Herbuś**, *Sposoby radzenia sobie ze stresem podczas prowadzenia obserwacji* (poufne)

141. **D. Baj, D. Bober, J. Golat**, *Wybrane przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego w świetle aktualnego orzecznictwa*

142. **R. Rozenek, J. Przasnyski, M. Gemza**, *Kwalifikacja zdarzeń drogowych oraz polecenia i sygnały wydawane przez policjanta na miejscu zdarzenia drogowego*

143. **M. Śrubka**, *Formy popełnienia przestępstwa*

144. **R. Idzikowski**, *Analiza wykroczenia z art. 86 i 87 kw*

145. **J. Golat**, *Wybrane przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości i wiarygodności dokumentów – z przykładami aktualnego orzecznictwa*

146. **M. Jackowski**, *Procedury postępowania policjanta przy wypadku z udziałem pojazdu przewożącego żywe zwierzęta*

147. **D. Cyma-Końska, R. Wójcik**, *Kontrola osobista a przeszukanie*

148. **L. Dyduch**, *Znaczenie odprawy do służby prewencyjnej*

149. **A. Twardo**, *Przyjmowanie i pobyt osób doprowadzonych do izb wytrzeźwień*

2016 r.

150. **R. Kobryś, R. Kuchar, J. Kozłowski**, *Zasady ogólne stosowania urządzeń organizacji i bezpieczeństwa ruchu drogowego. Wyciąg z przepisów, wydanie II poprawione*

151. **Ł. Wilczak, W. Kucyk**, *Ogniowy sposób inicjowania wybuchu*

152. **A. Krajewska, D. Baj, R. Wróblewski**, *Immunitet dyplomatyczny – historia, zakres, obowiązywanie na gruncie prawa karnego i prawa wykroczeń*

153a. **G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej Policji. Część I*

153b. **G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej Policji. Część II*

154. **A. Twardo**, *Policyjne izby dziecka – zarys problematyki*

155. **K. Świerczewski,** *Wybrane zagadnienia dotyczące zatrzymania osób przez Policję*

2017 r.

156. **K. Bakalarczyk-Burakowska**, *Ochrona praw autorskich materiałów publikowanych w Internecie*

157a. **G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej Policji. Część I.* Wydanie II uzupełnione

157b. **G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej Policji. Część II.* Wydanie II uzupełnione

158. **E. Jakimiuk**, *Wybrane akty prawne z zakresu wstępu do prawoznawstwa oraz prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń*

159. **E. Jakimiuk**, *Wybrane akty prawne z zakresu przepisów karnych ustaw szczególnych*

160. **L. Dyduch**, *Korzystanie przez policjantów z pomocy określonych prawnie podmiotów podczas wykonywania obowiązków służbowych*

161. **R. Idzikowski**, *Instytucja świadka w procesie karnym*

162. **E. Jakimiuk**, *Wybrane akty prawne z zakresu prawa karnego procesowego*

163. **E. Jakimiuk**, *Wybrane akty prawne z zakresu wykonywania poleceń uprawnionych organów oraz udzielania pomocy i asysty*

164. **E. Jakimiuk**, *Wybrane akty prawne z zakresu procesowego prawa wykroczeń*

165. **W. Weremko**, *Dowód osobisty „wzór 2015" – zabezpieczenia* (opublikowane tylko w wersji elektronicznej)

166. **M. Lis-Walewska, J. Golat**, *Wybrane wykroczenia i przestępstwa popełniane na wodach i terenach przywodnych*

167. **T. Midro**, *Bezpieczeństwo imprez masowych*

2018 r.

168. **M. Śmiałek**, *Mediacja w sprawach nieletnich (wybrane zagadnienia)*

169. **M. Wawryn**, *Doprowadzenie osoby do wytrzeźwienia – uprawnienia i obowiązki policjanta*

170. **J. Misiak, K. Smolarek**, *Wybrane aspekty instytucji świadka incognito*

171. **K. Rejmer**, *Uprowadzenie dla okupu – rys ogólny i aspekty prawne*

172. **D. Golicki**, *Budowa i działanie broni palnej długiej. Pytania i odpowiedzi*

173. **Z. Mikulski**, *Rodzaje i sposoby oznaczeń umożliwiających identyfikację pojazdu*

174. **E. Jakimiuk**, *Część szczególna materialnego prawa wykroczeń – przewodnik i ćwiczenia*

175. **L. Dyduch**, *Wybrane aspekty taktyki interwencji policyjnych – cz. I. Bezpieczeństwo*

176. **R. Nienałtowski**, *Organizacja i zasady funkcjonowania Przyjaznego Pokoju Przesłuchań Dzieci*

177. **E. Jakimiuk**, *Elementy wstępu do prawoznawstwa oraz część prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń – przewodnik i ćwiczenia*

178. **D. Chęsy, L. Dyduch**, *Żebractwo jako zjawisko patologii społecznej*

179. **M. Wysocka**, *Ustawowe znamiona wybranych wykroczeń przeciwko mieniu – tablice poglądowe z komentarzem*

2019 r.

180. **K. Świerczewski**, *Wybrane zagadnienia dotyczące doprowadzeń osób przez Policję – przepisy prawne*

181. **J. Kuźmiński**, *Współdziałanie patrolu dwuosobowego podczas zatrzymania niebezpiecznej osoby poruszającej się pojazdem. Wybrane przepisy prawne*

182. **K. Puławska, M. Komosiński**, *Zasadność legitymowania osób*

183. **M. Lis-Walewska**, *Pouczenie oraz mandat karny jako środki prawne reakcji na wykroczenia*

184. **C. Suszyński**, *Taktyka realizacji pościgów policyjnych*

185. **L. Dyduch**, *Wybrane aspekty taktyki interwencji policyjnych*

186. **J. Golat, D. Baj**, *Wybrane przestępstwa przeciwko życiu. Znamiona oraz aktualne orzecznictwo*

187. **J. Misiak, K. Smolarek**, *Osoba najbliższa w procesie karnym. Wybrane aspekty*

188. **M. Bojanowski, M. Śrubka**, *Zabezpieczenie majątkowe i tymczasowe zajęcie mienia ruchomego w postępowaniu przygotowawczym*

189. **K. Winnicka,** *Postępowanie z osobami znajdującymi się pod wpływem alkoholu*

190. **E. Ciborowska,** *Wybrane okoliczności wyłączające bezprawność czynu i winę*

2020 r.

191. **M. Śmiałek,** *Patologie społeczne – Wybrane zagadnienia*